

CSAKA TÁNCÉ!

TÁNC

m ú v é z e t

DANCEART
20 éves a megújult TÁNCMŰVÉSZET

Portré
**Nagy
József**

ÁLOMIDŐ

XLI. évfolyam
2010. 4.

Ára: 535,- Ft
US\$ 5.00 • € 3.00

Fotó: Pető Zsuzsa, MŰPA

**A „Queen”
Győrben**

**XVIII.
Világsztárok
Balettgála**

**Kínában
a Magyar
Táncművészeti
Főiskola**

TIMÁR SÁNDOR 80 ÉVES!

SZÜLETÉSNAPI GÁLA A MŰVÉSZETEK PALOTÁJÁBAN

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

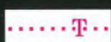
www.mupa.hu

TTTTT

MINDEN TEKINTETBEN

**STRATÉGIAI
PARTNEREINK**

**STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK**

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztáraitban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrassy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

A magyarországi táncszervezők közéleti, kritikai, táncművelési és táncművelési folyóirata
XLI. évfolyam
2010. 4. szám

Főszerkesztő:
Kaán Zsuzsa
Védnökök:

Markó Iván, Seregi László
Védnökség és szerkesztőbizottság:

**Esztergályos Cecília,
Harangozó Gyula,
Kevéházi Gábor,
Kricskovics Antal,
Kun Zsuzsa, Nádasi Myrtil,
Szakály György,
Zsuráfszky Zoltán**

Angol szöveg: **Kálmán Tamás**
Munkatárs: **Forró Ildikó**

A szerkesztőség címe:
1300 Budapest 3, Pf. 142
Tel./fax: (36-1) 368-5470
www.danceart.hu
www.tancmuveszet.hu
e-mail: danceart@t-online.hu

Művészeti tervező: **Kaán Zsuzsa**
Nyomdai előkészítő: **Mező Ferenc**
Olvasószerkesztő: **Kaán Zsuzsa**
Lapmenedzser: **TRIONFO Stúdió**

Kiadó:

Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány

E szám támogatói:

**NEFMI, NKA,
Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány,
TRIONFO Stúdió**

Terjeszti a Magyar Posta ZRT.,
a LAPKER ZRT.,
a regionális részvénytársaságok
és alternatív terjesztők.

Előfizethető Budapesten

a Magyar Posta ZRT. Hírlap Üzletágánál
(levélcím: 1008 Budapest, Orczy tér 1.),
valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen: hirlapelofigetes@posta.hu,
faxon: 303-3440.

További információ: (06-80) 444-444

Belföldre előfizethető még a szerkesztőségben közvetlenül, vagy csekkbefizetéssel. (Előfizetői csekk a szerkesztőség e-mail címén, illetve telefonon igényelhető.)

Külföldön terjeszti a
Batthyány Kultur-Press Kft.

1014 Budapest,
Szentháromság tér 6.

Tel.: 489-0042

Évi hat szám ára:

3210,- Ft+ postaköltség

HU-ISSN: 0134-1421

1084 Budapest, Aurora u. 11.
Tel.: 303-4788 Fax: 303-4784
E-mail: marketing@observer.hu
http://www.observer.hu

A 2010. 4. szám

a 2010. szeptember 1-jétől október 31-ig megartott táncesemények között válogat.

EMLEKTÁBLA-AVATÁS

4 *A 60 éves Magyar Táncművészeti Főiskola két emléktáblája*
- **Kanyó Béla** képriportja

KÖSZÖNTJÜK KITÜNTETETTJEINKET

6 Kiss Imre kitüntetései

AKTUÁLIS

7 *A főszerkesztő jegyzete*

KÖSZÖNTJÜK A SZÜLETÉSNAPIJÁN

8 *A 80 éves Timár Sándort*
- **Kaán Zsuzsa** köszöntője

PORTRÉ

11 * **Kaán Zsuzsa: Nagy József, avagy a „Joseph Nadj-jelenség”**

TÁNCKRITIKA

13 • **Kortárs balett**
Szabó G. László: „QUEEN” – A Győri Balett bemutatója

16 • **Néptánc**
M. Nagy Emese: Álomidő – A Magyar Állami Népi Együttes bemutatója a Művészetek Palotájában

18 • **Klasszikus, modern és kortárs balett**
* **Kaán Zsuzsa: XVIII. Világsztárak Balettgála**

MŰSORAJÁNLÓ

21 *Idők folyamán* – Az egri Gárdonyi Géza Színház tánctagozatának bemutatója (X)

21 *Overdose* – A Duda Éva Társulat bemutatója a Mu Színházban (X)

22 *Eozin csillagok* – A Misina Táncgyűttes és Táncszínház bemutatója a Pécsi Nemzeti Színházban (X)

ÉLŐ NÉPTÁNC TÖRTÉNET

23 **Kővágó Zsuzsa: Múlt nélkül nincs jelen** – Bevezető „A néptánc-koreográfusok arcképcsarnoka” című sorozathoz

25 **Mészöly Gábor: „Hazatáncolók”** – Erdély és a Honvéd Együttes kapcsolata

MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN

28 * **Schanda Beáta: Kinában jártak a Magyar Táncművészeti Főiskola növendékei**

30 * **Timár Sándor és Timár Böske: Tánc tanítás Japánban – hetvenötödször**

VILÁGTÜKÖR

32 **Wagner István: Újdonságok a Wiener Staatsballett repertoárján**

35 **Zalán Magda: Come Fly Away** – Twyla Tharp New Yorkban koreográfál, rendez, röpül!

39 CONTENTS

40 EXCERPTS

PORTRAIT

40 **Zsuzsa Kaán: József Nagy, or the „Joseph Nadj-phenomenon”**

DANCE REVIEW

40 • **Classic, modern and contemporary ballet**
Zsuzsa Kaán: XVIII. World Stars Ballet Gala at the Opera

HUNGARIANS IN THE WORLD

41 **Sándor Timár and Böske Timár: Dance teaching in Japan – for the 75th time**

41 **Beáta Schanda: The students of the Hungarian Dance Academy travelled to China**

42 PROGRAMME OF
DANCE PALETTE® 2010

A *-gal jelölt írás vagy részlete **angolul** is olvasható.

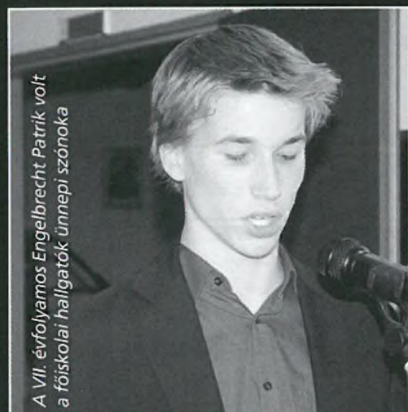
A 60 éves Magyar Táncművészeti Főiskola két emléktáblája

Hárman az Állami Balett Intézet és a Magyar Táncművészeti Főiskola igazgatói közül: Kun Zsuzsa, Gál Jenő (főigazgató) és Hidas Hedvig

Kanyó Béla képriportja

Magyar Táncművészeti Főiskola Emléktáblája

Hatvan esztendővel ezelőtt, ezekben a hetekben kezdte meg működését az Állami Balett Intézet, a Magyar Táncművészeti Főiskola elődje.

A rektorasszony, *Dr. Jakabné*

Dr. Zórándi Mária javaslatára az intézmény a 2010/11-es tanévben több programmal is tisztelegni kíván az évforduló és az azóta elért eredmények előtt.

A sort szeptember 27-én délután 5 órakor az az ünnepélyes emléktábla-avatás kezdte a Columbus utcai szakmai épületben, amelynek során – két különböző tábla felavatásával – egyrészt az alapító szakmai oktatóknak, másrészt az ABI/MTF eddigi vezetőinek állítottak méltó emléket – az intézmény jelene és jövője számára.

Ugyanezen a napon a Magyar Táncművészeti Főiskola évadnyitó előadást is rendezett a Nemzeti Táncszínházban. Az este folyamán az intézmény III.-IX. évfolyamos hallgatói magas színvonalú, élvezetes műsorban mutatkoztak be, a balett- és néptánc-tagozaton folyó korszerű és sokszínű képzést reprezentálva. (A Szerk.)

Ketten az alapító tantestület tagjai közül: Hidas Hedvig és Roboz Ágnes

A

Magyar
Táncművészeti
Főiskola

felvételt hirdet

a **balettművész** szakra
az általános iskola 4. osztályába
járó tanulók számára

A felvételt nyert növendékek a szakmai oktatással párhuzamosan végzik közismereti tanulmányaikat a Főiskola nyolcosztályos gimnáziumában. Vidéki növendékeink számára kollégiumi elhelyezést biztosítunk.

A jelentkezési határidő: **2011. január 7.**

A jelentkezési lap letölthető az internetről:

www.mtf.hu

Felvilágosítás telefonon: 273-2787
(Lázár Krisztina tanulmányi előadó)

A SZAKMA LAPJA

TÁNC
művészeti **DANCEART**

**Hazánk első és egyetlen folyóirata, ami nem csak a táncosoké, de csak a táncé!
Olvassa Ön is!**

A kiadványban megjelent cikkek, fotók, grafikák a kiadó tulajdonát képezik. Átvételük, másolásuk, egyéb felhasználásuk egészében vagy részleteiben a kiadó írásos engedélye nélkül nem lehetséges. A lap logója, szerkezete és kialakítási koncepciója szerzői jogvédelem alatt áll.

Kiss Imre kitüntetései

KISS IMRE, A MŰVÉSZETEK PALOTÁJA VEZÉRIGAZGATÓJA OKTÓBER 5-ÉN, KEDDEN, A FRANCIA KÖZTÁRSASÁG MŰVÉSZETI ÉS IRODALMI RENDJÉNEK LOVAGI FOKOZATÁT VEHETTE ÁT BUDAPESTEN. AZ ÁTADÁSI CEREMÓNIÁT A MŰVÉSZETEK PALOTÁJÁBAN TARTOTTÁK, A LAUDÁCIÓT A BUDAPESTI FRANCIA INTÉZET IGAZGATÓJA, FRANCOIS LAQUIEZE TANÁCSOS MONDTA, AKI ÁT IS ADTA KISS IMRÉNEK A RENDJELET FRÉDÉRIC MITTERRAND KULTURÁLIS MINISZTER NEVÉBEN.

Kiss Imrének ez már a második jelentős nemzetközi kitüntetése, amelyet munkássága elismeréseként kapott: június 5-én Zágrábban ugyanis megkapta a kultúra területén a legmagasabb elismerésnek számító nemzetközi kitüntetést: a ISPA ÉLETMŰ-díjat, amit a régióból elsőként neki ítelt oda az előadóművészek New York-i székhelyű nemzetközi társasága, az International Society for Performing Arts. És amit – ahogyan Kiss Imre fogalmazta – „nem is itthon döntöttek el, tehát biztos, hogy semminemű politikai árnyék nem vetül rá!”

A méltatás során elhangzott, hogy mint a Budapesti Tavasz Fesztivál alapító igazgatója, Kiss Imre korát megelőzve épített hidat kelet és nyugat között, gyakran visszacsábítva Budapestre az innen többnyire politikai okokból távozott magyar világsztárokat, és nyitott ablakot Magyarország számára a világ szabadabb tájaira. Későbbi posztjain (a Nemzeti Filharmonianál, a Magyar Állami Operaháznál, majd a Vígszínháznál) mindenütt megteremtette az alkotó légkörhöz elengedhetetlen nyugalmat, és távozásakor mindig átlátható rendet hagyott maga után. Pályáját a Művészetek Palotája koronázta meg. „Ez volt az a művészeti központ, amely a régióban a poszt-szocialista országok közül elsőként épült és nyílt meg, mint komplex művészeti intézmény, és Kiss Imre irányítása révén pillanatok alatt Európa élvonalába került” – ismerte el Francois Laquieze. A Művészetek Palotája vezérigazgatójaként Kiss Imrének elévülhetetlen érdemei voltak és vannak abban is,

hogy a magyar közönség kiváló francia muzikusokat ismerjen meg. A kontinens egyik legújabb és legjobb hangverseny-organáját több francia muzikus is megszólaltatta már, és a MŰPA meghívásai – énekesek, képzőművészek és zenészek vonatkozásában – a jövőben is folytatódnak. Kiss Imre köszönő szavaiban kiemelte: „Nagy megtiszteltetés egy másik nemzettől díjat kapni. A ház munkatársai nélkül ez nem valósulhatott volna meg. Bár igaz, nekem is részem volt abban, hogy ilyen közösség verbuválódjon a Műpa működtetésére” – jegyezte meg a vezérigazgató.

Sziből gratulálunk mindkét magas kitüntetéshez, és kívánjuk, hogy Kiss Imre az elmúlt öt évhez hasonló elhivatottsággal vezesse a Művészetek Palotáját továbbra is – a magasművészetek, s köztük a tánc hazai és külföldi rajongóinak örömeire.
A TÁNCMŰVÉSZET szerkesztősége

Francois Laquieze

Kiss Imre

MEGRENDELŐSZELVÉNY

Megrendelem a TÁNCMŰVÉSZET című folyóiratot a 2010. 1. számtól kezdve **1 évre, kedvezményes áron**, postaköltséggel. 6 szám előfizetési ára: **3850 Ft**.

Ha Ön ezt a szelvényt* kitöltve beküldi a TÁNCMŰVÉSZET szerkesztőségébe (1300 Budapest 3. Pf. 142), akkor címére csekket küldünk. Az előfizetési díj beérkezésétől kezdve Ön postán kapja meg lapunk 6 számát!

név

irányítószám

város, község

út/utca/tér

hászám

telefon/fax

aláírás

Kiadó: Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány

Személyes adatait csak arra használjuk, hogy megrendelését teljesítsük. Nevének és címének felhasználását addig az időpontig tekintjük folyamatosnak, amíg Ön levélben nem kéri adatainak törlését nyilvántartásunkból.

*A szelvényt fénymásolás után kitöltve is elfogadjuk.

E számunk szerzői:

Kaán Zsuzsa tánckritikus, tánc történéssz,
Kálmán Tamás tolmács, kulturális újságíró,
Kövágó Zsuzsa tánckritikus, tánc történéssz,
M. Nagy Emese néptánckritikus,
Mészöly Gábor kulturális újságíró,
Schanda Beáta művészeti menedzser,
Szabó G. László kulturális újságíró, tánckritikus,
Timár Böske táncpedagógus, művészeti igazgató,
Timár Sándor táncpedagógus, koreográfus,
Wagner István tánckritikus, művészettörténéssz,
Zalán Magda író, műfordító

E számunk fotósai:

Dömölky Dániel,
Dusa Gábor,
Kanyó Béla,
Kovács Tamás,
Németh Aliz,
Pető Zsuzsa MŰPA,
Michael Pöhn,
Puskel Zsolt,
Timár Mátyás

Grafikus:

Bottyán Marianna

Kedves Olvasók!

Lapunk idei 4. száma a nyárutó és a koraősz eseményeinek változatos témáit tárja Önök elé.

Miként már a címlap is kifejezi: tisztelettel hajtunk főt a *nyolcvanéves Timár Sándor* színes egyénisége és páratlan életműve előtt. Fáradhatatlan pedagógiai munkáját pedig mivel is érzékeltethetnénk jobban, mint ő és munkatársa, *Timár Böske* beszámolójával – a születésnap ünnepséghez is kapcsolódó, de már Japánban véghezvitt, immár *75. néptánc tanításuk* múltjáról és jelenéről.

A Pécs – Európa Kulturális Fővárosa 2010 táncrendezvényei kapcsán íródott friss portré a Pécssett vendégszereplő, de Magyaroknál élő, magyar-francia kötődésű koreográfusról: *Nagy Józsefről*; és nem feledkeztünk el a 60 éves *Állami Balett Intézet* alapítóinak és vezetőinek táblaavatásáról sem.

A *Queen* premierje Győrött s az *Álomidő* (MANE) premierje Budapesten vonzza majd mindazokat, akik az attraktív szőlisztikus és csapatmunka látványos és hatásos színpadi élményét kedvelik.

KRITIKA rovatunkban a *XVIII. operaházi Világstárgála* minden kiválóságáról is beszámolunk, akárcsak a hagyományörzésnek arról a nemes módjáról, amit a *Honvéd Együttes* (és a hajdani Budapest Táncgyüttes) – *Novák Ferenc*, majd *Zsuráfszky Zoltán* vezetésével – az erdélyi néptánc kincs felgyűjtéséért és hiteles színpadi feldolgozásáért tett és tesz napjainkban is.

Ide kapcsolódik az a jegyzet, amely a *történelmi közelmúlt* jeles néptáncalkotóinak lassacskán a feledés homályába tűnő alakját szeretné ismét életközelségbe hozni. A kérdésfelvetés különösen időszerű, mert a „kortárs” mindenhatósága már a szakirodalomban is kezd eluralkodni.

Míg MŰSORAJÁNLATunk a fiatal koreográfusok év végi bemutatói közül válogat, addig VILÁGTÜKÖR rovatunk New Yorkba és Bécsbe kalauzolja Önöket, a musical és balett ottani világába.

Kaán Zsuzsa

danceart@t-online.hu

A főszerkesztő jegyzete

Timár Sándor 80 éves!

A nyolcvanéves Timár Sándor Dr. Mádl Ferenc volt köztársasági elnök és felesége, Mádl Dalma fővédnök társaságában, a Művészetek Palotája díszpályájában

2010. OKTÓBER 4-ÉN, TIMÁR SÁNDOR 80. SZÜLETÉSNAPIJÁN – TIMÁR BÖSKE RENDEZÉSÉBEN – A CSILLAGSZEMŰEK ÉS VENDÉGEIK – NAGYSZABÁSÚ ÜNNEPI GALÁT TARTOTTAK A MŰPA BARTÓK BELA NEMZETI HANGVERSENYTERMEBEN. A GALÁT, MELYNÉK FŐVÉDNÖKE MADL DALMA VOLT, DR. SCHMITT PAL KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK ÉS FELESÉGE, SCHMITTNÉ MAKRAY KATALIN IS MEGTISZTELTE JELENLÉTÉVEL. AZ EST HÁZIASSZONYI TEENDŐIT KUDLIK JÚLIA LÁTTA EL, ÉS KAÁN ZSUZSA MONDOTT ÜNNEPI KÖSZÖNTŐT. ENNEK SZÖVEGÉT AZ ALÁBBIKIBAN KÖZÖLÜK. (A SZERK.)

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt ünneplő közönség!

Születésnapot köszöntünk. Nem „akárkiét”, és nem is egy „akárhányadikat”! A nyolcvanéves Timár Sándort ünnepeljük: a magyar színpadi néptáncművészet géniuszát. Nem túlzás ez? – kérdezhetné valaki.

Gyakran esünk abba a hibába, hogy nem vesszük észre, nem értékeljük kellőképp azokat, akik közel állnak a szívünkhöz; akik valahogy hozzánk tartoznak, bár emberiségük, természetességük, lelki gazdagságuk nélkül el sem tudjuk képzelni az életünket!

Lehetséges, hogy Timár Sándor iránt is így érzünk? Mert kedves? Készséges? Mert mindig mosolyog?

Tény, hogy Timár Sándort megszoktuk. Személyisége hozzátartozik az elmúlt hatvan év magyarországi táncéletéhez. Sőt, mi több: nélküle biztosan más lenne az egész magyar tánc történet; vagyis az amatőr s a professzionális színpadi néptáncművészet is.

Csak hogy ezzel épp a lényegét mondtuk ki. Mert ki az, aki igazibb újító nála? Ki az, aki többet tett a magyar néptánc megőrzéséért, koreográfiai továbbfejlesztéséért és terjesztéséért itthon és a nagyvilágban, mint ő? De hisz épp ebben rejlik Timár Sándor kivételes tehetsége és elhivatottsága! Akkor hát ne féljünk a szavaktól! Igen: a 80 éves Timár Sándor a magyar színpadi néptáncművészet géniusza.

Mi, akik most itt vagyunk, mindnyájan tudjuk, hogy ez igaz, s hogy Timár Sándort nem ünnepeljük érdemtelenül. Meggyőződésem, hogy ugyanezt érzi az a sokezer tanítvány is, aki az évtizedek alatt tőle tanulta el a magyar és

Kárpát-medencei néptánc motívikáját, általa ismerte meg a folklór szépségét, és mellette sajátította el népi kultúránk tiszteletét: a 20. századi 70-es évek tánc házaitól a harmadik generációs brazíliai magyarokig, a néptáncolni szerető budapesti vagy vidéki gyerekektől a tokiói vagy osakai egyetemek hallgatóiig.

Ünnepeljük hát a szolnoki születésű táncost, koreográfust és a tánc házmozgalom egyik alapítóját épp úgy, mint a pedagógust, hiszen Timár Sándor már ifjúkorában, a legendás *Molnár István* tanítványaként is alkotott és tanított egyszerre: a *Budapest Táncegyüttesnél*, a *SzOT Együttesnél*, de legfőképp a *Bartók Néptáncegyüttesnél*.

Azután 12 éven át, kitűnő pedagógusként vezette az *Állami Balett Intézet* néptánc tagozatát. Számos, ott végzett tanítványa napjaink kulturális és táncéletének jeles személyisége lett, miközben egy új koreográfus-nemzedék is szárba szökken. Elég, ha csak két, immár kiforrott koreográfusunkra: Farkas Zoltánra és Zsuráfszky Zoltánra gondolok. De számos Timár-növendék szerződött az akkori Magyar Állami Népi Együtteshez „csak táncosként” is, hogy a „Mestivel” részt vállaljon a társulat arculatának megújításában. Ünnepeljük hát a hivatásos társulat vezetőjét, aki az „Állami” profilján is nagyot fordított. Amikor kinevezték, Rábai Miklós halála után, munkásságával új koreográfiai korszak kezdődött, s tartott 16 évig.

Még a 90-es évek elején is ő állt művészeti vezetőként az „Állami” élén. Ő volt az, aki intézményvezetőként a néptáncosok közismereti tanulmányainak szükségességét is hirdetni kezdte, és ő volt az is, aki Timár Böskével: hűséges asszisztensével, majd feleségével, az utánpótlásnevelés bölcsőjét is megalapította – „házon belül”. Amikor pedig

„a ház”, azaz a Magyar Állami Népi Együttes vezetése – a rendszerváltás ellenére – szélnek akarta eresztetni a gyerekeket, és meg akarta szüntetni a képzést, Sándor hallgatott Böske megérzésére: saját iskolát alapítottak, ahova a gyerekcsapat betagozódhatott, és együtt maradt. Így született meg a Csillagszemű, és lett napjainkra felnőtt, többszörösen kitüntetett társulat! A sajátjuk. Amikor ez történt, Timár Sándor már elmúlt 60 éves. Az Államiban nyugdíjazták, mégsem roppant össze, hanem új életet kezdett! Erőt merített a múltjából, a családjából és önmagából. Ez csaknem 20 évvel ezelőtt történt, és azóta Timár nemcsak a korábbi műveiből táplálkozott, klasszikussá érelve a korábbi Timár-repertoárt, de új műveket is készített. Legutóbb: 77 évesen a Kállai Kettőst – Kodály Zoltán születésének 125. évfordulója alkalmából; vagy – 78 évesen – 2009 nyarán – Erkel Ferenc születésének 200. évfordulójára készülve – az Erkel-operarészletekre költött *néptáncos koreográfiákat!*

Mi ez, ha nem a töretlen alkotói kedv és akarat megtestesülése, miközben Timár pedagógiája egyenesen történelmet írt! Mert rövidtávon magyar népdalokat tanít a gyerekeknek. Csiszolja a hangjukat, fejleszti a ritmusérzéküket. koncentrálni tanít, és szórakoztat; de hosszútávon zenei műveltséget ad, magyarságtudatot teremt, és segít megtartani a gyökereiket! Rövidtávon tartást ad a hátnak, a törzsnek; hosszútávon tartást ad az élethez!

Ám ez a sokrétű, szerteágazó munka még nem minden. Ezért – a teljesség igénye nélkül – végül hadd köszöntsem

Kaán Zsuzsa, a Táncművészet főszerkesztője és az EuroPAS Magyar Táncdíj kuratóriumi elnöke a laudáció közben

Dr. Réthelyi Miklós miniszter a kormány és a Nemzeti Erőforrás Minisztérium nevében gratulált, és miniszteri dicséretben részesítette az ünnepeltet

Fotók: Pető Zsuzsa, MÚPA

Timár Sándort *kultúrpolitikusként is*, aki úgy alakította ki a Timár-féle koreográfiák s az említett *Timár-korszak* esztétikai jegyeit, hogy közben egy pillanatra sem tagadta meg *néptáncanyanyelvünket!*

Mik is voltak ezek a jegyek? Például: a Kárpát-medencei férfi- és női táncanyag újfajta színpadra szerkesztése; a motívum- és térkezelés megannyi ötletes, újszerű módja; a szimmetria felbontása, az asszimetria felfedezése; az új színpadi dimenziók merész alkalmazása; a körök, sorok, diagonálok új dinamikai és ritmikai rendje – a zenével összhangban! Egyszóval a *szimfonikus néptáncszvit* ki-munkálása! – Ám – és ez az igazi bravúr -, mindehhez a megújuláshoz Timár megmaradt az *autentiká* bázisán, sőt ragaszkodott hozzá! Így érkezünk el a Timár-módszer sarkkövéhez: *néptánc-anyanyelvünkhöz!*

„Nyelvében él a nemzet!” – hangsúlyozta Kövály László erdélyi író *Székelyhonról* című művében. „És néptáncnyelvében él a nemzet kultúrája” – teszem hozzá a sajátosan magyar mozdulatkincs és a tánc-pedagógia „magyar iskolájának” ismeretében. Timár is pontosan ugyanerről írt *Néptáncnyelven* című, akár tankönyvnek is tekinthető összefoglaló kötetében. Ez a könyv nemcsak értékes útravalót és módszert nyújt a tanítványoknak s a néptánc iránt érdeklődő olvasónak, de a néptánc mint *táncanyanyelv* szerepét, jelentőségét is kiemeli az iskolai oktatásban és a művészi nevelésben.

Hölgyeim és Uraim!

Timár Sándor nyolvanéves! Különös ajándéka ez a sorsnak! S nemcsak Sándor számára, de nekünk is, mert együtt lehetünk vele! Köszönet érte!

Köszöntjük a születésnapján

Kedves Sándor!

Munkásságod napjainkra életművé teljesedett. Ezért engeddd meg, hogy a TÁNCMŰVÉSZET című folyóirat szakmai díját, az EuroPAS Magyar Táncdíjat, s annak is a legkiválóbb művészeinknek 80. születésnapján adható ÉLETMŰ-díját a díj kuratóriumi elnökeként most átadhas-sam neked!

Szívből gratulálok!

Kívánom, maradj egészséges!

Őrizd meg önmagad teljességét a családotod, a Csillag-szemű és a magyar néptánc számára!

Kívánom, ne pihenj!

Inkább gyűjts, alkoss és taníts tovább – mindnyájunk gyönyörűségére.

Kaán Zsuzsa

*Timár Böske,
a születésnap gála
rendezője az előadást
közreműködésével
is megtisztelte*

*Timár Sándor
az EuroPAS Magyar
Táncdíjjal és az
oklevéllel*

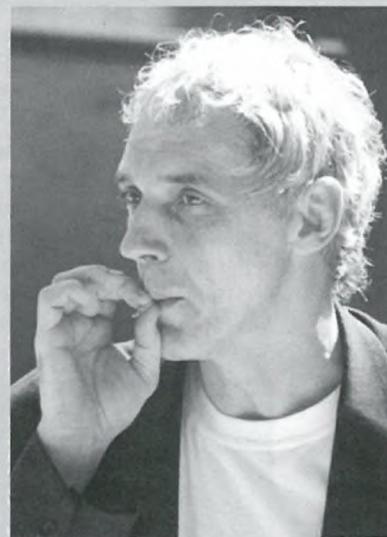
Fotók: Pető Zsuzsa, MÚJFA

*A Csillagszeműek
forgataga*

Nagy József, avagy a „Joseph Nadj-jelenség”

OKTÓBER ELSEJÉN A PÉCS – EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA PROGRAM KERETÉBEN – A PÉCSI NEMZETI SZÍNHÁZBAN VENDÉGSZEREPELT A KORTÁRS SZÍNHÁZ ÉS PERFORMANSZ NEMZETKÖZI PORONDON IS ISMERT ÉS ELISMERT SZEMÉLYISÉGE, NAGY JÓZSEF. S BÁR AZ 1990-ES ÉVEKTŐL KEZDVE MŰVEIVEL RENDRE SZEREPELT A TÁNCMŰVÉSZET HASÁBJAIN, LEGÚJABB, PÉCSI VENDÉGJÁTÉKA ALKALMÁBÓL MÉGIS FELIDÉZZÜK PORTRÉJÁT, MERT ÚGY ÉREZZÜK: NAGY JÓZSEF ALKOTÓI MUNKÁSSÁGA OLYAN JELENSÉG, MŰVÉSZETI KORTÜNNET, SŐT, A KORTÁRS TÁNC ÉS SZÍNHÁZ OLYAN ÖSSZEGZÉSE, AMELYNEK EGYES JEGYEI BOZSIK YVETTE-TŐL GODA GÁBORIG, BERGER GYULÁTÓL NAGY ZOLTÁNIG A KORTÁRS MAGYAR KOREOGRÁFUSOK LEGJOBBJAIRA IS HATÁST GYAKOROLTAK.

A Magyar Művészetért-díjas Nagy József (Joseph Nadj) a Délvidéken, a vajdasági Magyarokanizsán 1957-ben született. Sokoldalúsága már gyermekkorában megmutatkozott. Rajzolni tanult, de emellett a képzőművészet fajsúlyosabb ágazatai: a festészet és a szobrászkodás is érdekelték. Újvidéken szerzett diplomát, majd – 15 hónapnyi katonaság után – Budapestre jött, és zenei tanulmányokba kezdett, miközben az ifjú Kecskés András mozgásszínház- és pantomim-csapatában is működött.

Komolyabb mozdulatművészeti érdeklődése 1980-tól teljesedett ki, amikor Párizsban kapcsolatba került a leghíresebb mímek: Marcel Marceau, Etienne Decroux és Jacques Lecoq pantomim-tréningjeivel. Ehhez képest már csak egy lépés a pályán, hogy – a rajzolás, a festészet és a kortárs zene mellett, s a pantomim hatására – felfedezze magának a kortárs tánc és mozgásszínház technikáit – köztük a kontakt táncot és a japán butoh táncot, és mindezt ötvözze a harcművészetek divatos irányzataival, például a taichival.

1983-tól maga is tanítani kezdett –

Franciaországban és Magyarországon –, miközben külföldi mestereinek saját kompozícióiban is szerepelt.

Már majdnem 30 éves, amikor 1986-ban megalapítja a JEL Színházat: saját társulatát. Ez a társulat adja a háttérrel ahhoz, hogy hamarosan előadó- és főleg alkotóművészként is debütáljon! 1987-ben a Bastille Színházban bemutatja első önálló rendezését, a *Pekingi kacsát*, és ezzel a darabbal azonnal a kortárs színház érdeklődésébe került; az új hullámra s a posztmodernre fogékony francia művészeti életben egy csapásra ismert és sikeres lett!

Mondhatjuk úgy is: Nagy József befutott, és személyében „a nyugat” a vasfüggönyön túlról érkezett, ígéretes, fiatal, közép-európai művészt ünnepelték!

Ugyanakkor fontos, hogy nemcsak a karrier kezdete volt izgalmas, hanem a folytatása is, mert az elhivatott „Joseph Nadj” beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Az évek során folyamatosan olyan új műveket hozott létre (*Commedia Tempio*, *A kormányzó halála*, *Woyzeck*, *Orfeusz létrái*, *Utazók*, *Habakukk-kommentárok*,

Virrasztók, *Filozófusok...*), amelyek a francia, sőt, a nemzetközi kortárs (tánc)színházi élet eseményeivé váltak. S míg 1989-től a fotózás is kezdett komolyan hozzátartozni alkotói munkásságához, a tánchoz sem lett hűtlen: 1995-ben ő lett az *Orleans-i Nemzeti Koreográfiai Központ* igazgatója.

Nagy József kortárs táncszínházának *színpadán* a színész-táncos (sőt, gyakran a zenész) fizikai és pszichikai jelenlétének teljességére törekedett, továbbá a számtalan ötletes, de olykor nagyon is bizarr kellék és eszköz (maszk, kosztüm, agyag, festék stb.) dramaturgiai hatására, a bútorok-tárgyak meglepő, mert szokatlan használatára, a jelek és a jelentések gyakorta meghökkentő összefüggéseire apellált. Erős, markáns, komplex színházat teremtett, amelyben mindenféle mozgástechnika szervesült egymással, de a hangzásvilággal s a színpadi látvány legapróbb részleteivel is! A művek leggyakrabban filozofikus mondanivalója (például az emberi lét és lélek mibenlétéről, a társas kapcsolatok érzékeny egyensúlyáról, a hatalom természetrajzáról stb.) – *Kaf-*

ka, Artaud, vagy Beckett szellemében – meglehetősen groteszk, pesszimista, de mindenképp elgondolkodtató élményeket bízott a nézőkre.

Nem véletlen, hogy a számos korábbi külföldi díj mellé (mint például a moszkvai *Arany Maszk Díj*) Nagy József 2001-ben megkapta az Európai Színházak Szövetségének (közismerten) *Taormina* nevű díját, és még az év decemberében – a kultúráért tett érdemeiért – a Francia Köztársaság a *Becsületrend lovagja* érdemrenddel is kitüntette őt. 2003-ban Magyarország egyik legkiemelkedőbb művészeti díját, a Magyar Művészetért-díjat nyerte el.

Nagy József – ha színpadán prózát használ -, az mindenkor magyarul hangzik fel. Magyarságát azzal is nyomatékosítja, hogy gyakran használ élő zenét olyan kortárs magyar zenészek segítségével, mint Szabados György, Kovács Tickmayer István, vagy Mezei Szilárd.

Nagy-Szelevényi: A hollók

Jelenleg Magyaránizsán él, és az általa megalapított *Nagy József Regionális Kreatív Műhelyt* vezeti. Egyik legújabb performansa, amivel hamarosan Londonba utazik, *A hollók*. Ez a mű nem más, mint a mozgás és a zene „párbeszéde”: Nagy József személyes, improvizációs előadásának és a saxofonos (poly-instrumentalista) *Szelevényi Ákos* zenei installációjának szülötte.

A hollók (Les Corbeaux)

első változata 2008-ban Párizsban, az ún. Nomád Dzsessz Fesztiválra készült, míg a végleges változatot 2010-ben, az Avignon-i Fesztiválon mutatták be.

A bokáján egy-egy fehér tollal mozgó-táncoló-festő Nagy József (egy vödör fekete festékebe mártott kezekkel) a darab végére – s a zene hangjaival szinkronban – nemcsak egy képzőművészeti kompozíciót hoz létre egy hatalmas fehér vásznon, de önmaga „madárrá lényegüléséig” is eljut...

A Pécsi Nemzeti Színházban Nagy József ismét a *nagyjózsefi* stílusból adott ízelítőt a közönségnek. Miként 2000-ben *Az utazókat*, ezúttal

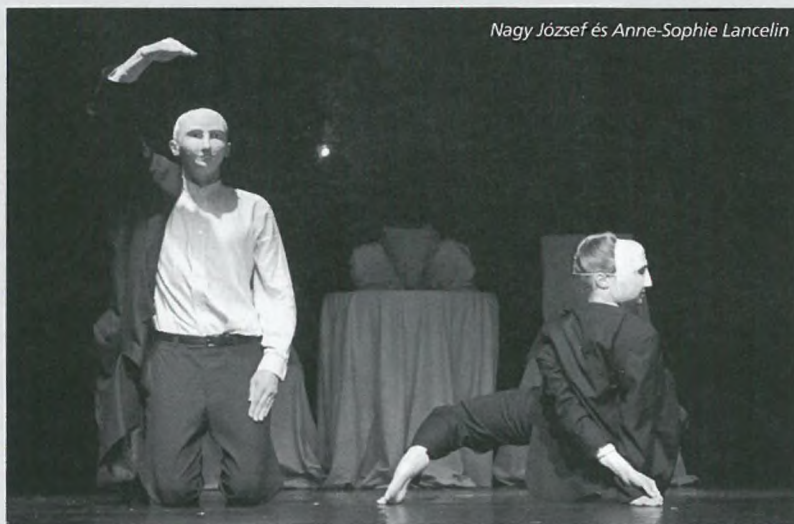
Árny-kép (Shadow-Image)

című miniatúráját is ő maga adta elő egy remek táncosnő: *Anne-Sophie Lancelin* társágában (*lásd képünkön*). *Kettősük* az alkotó egyik kedvenc témáját firtatta: a maszkos árnyak (lelkek) kitörését a „kockalétből”, azaz – számos gondolati áttételen keresztül – férfi és nő kiszabadulását a társadalmi determináltság béklyóiból; az ember felemelkedését az anyagi kötöttségek kényszere alól.

A műhelyteremtő Nagy József portréját, vagyis a „*Joseph Nadj-jelenséget*” élesítette és árnyalta tovább az est második darabja is. Hiszen ezúttal Nagy egyik tanítványa, a JEL Színház volt táncosa: *Döbrei Dénes* mutatkozott be *Tiszavirágméz* (*Miel éphémère*) című kompozíciójával, amelynek díszletét *Hegyi Csaba*, *Derkovics*-díjas pécsi képzőművész készítette.

Az előadást a színház előcsarnokában – *Bicskei Zoltán* vezetésével – a két alkotóval folytatott beszélgetés: egy filmrészletekkel illusztrált interaktív közönségtalálkozó követte.

Kaán Zsuzsa

Nagy József és Anne-Sophie Lancelin

Döbrei Dénes: Tiszavirágméz

„Queen”

A Győri Balett bemutatója

BEN VAN CAUWENBERGH KOREOGRÁFIÁJÁVAL, A QUEENNEL ÚJABB FÉNYES KORSZAK KEZDŐDÖTT A GYŐRI BALETT ÉLETÉBEN. NEM ÚJ AZ ÖTLET. MAURICE BÉJART, A MÁGUS, A XX. SZÁZAD BALETTJÉNEK MEGTEREMTŐJE, A MŰVÉSZI ÉS A FIZIKAI TÖKÉLY ZSENIÁLIS ÖTVÖZŐJE, AZ ÉRZÉKI TÁNC, AZ ÉRZÉKI ZENE ÉS AZ ÉRZÉKI JELMEZEK ESSZENCIÁJÁNAK HALHATATLAN TUDORA MÁR MEGMUTATTA: A QUEEN MUZSIKÁJÁVAL AKÁR A CSILLAGOKAT IS ELÉRHETI EGY KOREOGRÁFUS, HA MEGFELELŐ TÁNCOSOKAT TALÁL HOZZÁ.

Béjart ma is lenyűgöző, s minden bizonytalansággal örökérvényű műve, a *Tánc az életért* – amellyel 1997-ben nemcsak *Freddy Mercury* előtt tisztelgett, hanem legendás táncosa, *Jorge Donn* emlékét is a rá jellemző eredetiséggel és páratlan szépséggel idézte meg –, nagyon magasra tette a léceket mindenki előtt, aki a Queen zenéjére hoz létre egész estét betöltő táncművet. Béjart csapat-tagjai ugyanis a klasszikus balett reme-

kül elsajátított alapjait mesterük elsőre felismerhető koreográfusi kézjegyével vitték és viszik tovább, hozzátevé az estétikai szépséget, amelyet szoborszerű testükkel képviselnek. Béjartnál ugyanis elengedhetetlen szempont volt a megjelenés, a test érzéki varázsa. Táncosai, Donn előtt *Paolo Bortoluzzi*, Donn után *Gil Roman* vagy *Julien Favreau* már a pusztán lényükkel, a külsejükkel meghódították a közönséget.

A Queen-zenét ráadásul pár Mozart-opusszal színesítette Béjart, jelmeztervezőnek pedig a fehérben is „színeset” álmodó olasz divatdiktátort, *Gianni Versacét* hívta meg.

Az összehatás parádés volt. Stílusosan fogalmazva: non plus ultra. Szellemi és lelki orgazmus együttvéve, miközben a látvány magáért beszélt, sodorva a nézőt a legteljesebb esztétikai gyönyör felé.

A belga koreográfus: *Ben van Cauwenbergh* 2004-ben komponálta meg a maga Queen-balettjét, amely ez év májusáig Bécsben volt műsoron, és hosszú tárgyalások után a Győri Balett is megvehette. Legelőször is a játszási jogokat, amelyek egyelőre harminc előadásra szólnak, földrajzilag szigorúan meghatározva, Győr 500 kilométeres körzetében, természetesen Bécs kivételével. Budapestre tehát mehet az előadás (és megy is!), Pozsonyba pedig jöhetne (bár jönne!), az „importőr” aligha fizetne rá.

A Győri Balett Queenje ugyanis nagyszerű előadás. Nem jobb, mint Béjart-é, de nincs olyan nagy űr a kettő között. *Cauwenbergh* tudta: istenkísértés a legendás *Ballet for Life* után egy egész estés Queen-balett megalkotása, de mert bátor elme, belevágott. Nem tett ő sem mást, mint

Benedict Gromann és Sebestyén Bálint

Fotó: Puskel Zsolt

Tánckritika

Ben van Cauwenbergh–Queen: „Queen” • A Győri Balett előadása

Fotó: Dusa Gábor

Stefanie Pechtl és Artyom Pozgryjev • Fotó: Kanyó Béla

A Győri Balett előadása

Béjart: minden dalt külön kezelte. Nem egy nagyívű, összefüggő történetben gondolkodott, hanem mozaikokból rakta ki a nagyméretű képet.

Tizenhat dal az első rész, tizenöt a másik, s minden szám önálló, baletttesteken, gálákon magában is játszható epizód. Közös nevező a (klasszikus) rockzene és a klasszikus balett azonnal ható esztétikája. Azon belül pedig ott a *szerelmem*, „hagyományos formában” és előítéletektől mentesen, felragyog a *rock and roll* aranykora, és még egy izgalmas bűneset is belefér a keretbe. A zene, Freddy Mercury ege-

kig erő hangjával természetesen sokat vár a koreográfusi fantáziától. Azonnal leleplez mindent, ami sekély, felszínes, netán érzelem- vagy gondolatmentes.

A Queen muzsikája lakmuszpapírja minden önálló alkotásnak. Pillanatok alatt megmutatja, mi rejlik az agyban, a szívben, a zsigerekben. Ide nem akármilyen ötletek, képzettársítások, gondolatszálak kellenek. Ezt bírni kell szuflával és szenvedéllyel, különben nagy az égés.

Cauwenbergh nem áll meg félúton. Sőt, ott kap igazán erőre. A második rész ugyanis érzelmekben és mondani-

valóban sokkal gazdagabb, telítettebb, hatásosabb, mint az első. Az valóság-gal beszíppantja a nézőt, és már nem is engedi szabadon lélegezni. Ez a fejezet egyetlen nagy lüktetés, erős pulzálás, még akkor is, ha a lírai táncdettősök könnyű szárnyakkal emelik magasba az embert. Vannak pillanatok, amikor valóban küszködünk a föld vonzerejével, és Mercury hangjától megittasulva részegen követjük a táncosokat.

Sajnos nem mindegyiket. De *Pátkai Balázst* és *Cserpák Szabinát* mindenképpen. Az újjak közül pedig – mert mostanság *vérfrissítés* zajlik az együtt-

Sóthy Virág és Pátkai Balázs • Fotó: Kanyó Béla

Benedict Gromann és Mariya Mizinskaya • Fotó: Kanyó Béla

Stefanie Pechtl és Artyom Pozgjejev • Fotó: Kanyó Béla

Sóthy Virág • Fotó: Németh Aliz

tesben – a Bécsből Győrbe szerződött japán fiút, *Judaj Uemacut*, a permi orosz táncost, *Artyom Pozgjejevet*, és az ugyancsak Ausztriából jött *Benedict Gromannt*.

Pátkai Balázs egész lényéből árad a zene. Nagyszerű táncossá fejlődött az évek során. Gesztusai kifejezők, a szerelmi kettősben a legtisztább érzelmet hozza. Erős, megbízható partner. Bárkit emel is a magasba, az a tenyerében is hosszasan elüldögélhet. Cserpák Szabina humorát és karcos egyéniségét egyszerre villogtatja. Legyőzhetetlen kis perszóna, ha a dal úgy kívánja, de

a földre szállt angyal is ő maga. Artyom Pozgjejev mozdulataiban akkor is ott a híres orosz iskola, ha csak levonul a színpadról. A *Love of my Life*-ot úgy teszi emlékezetessé, hogy közben a néző végig a moszkvai Bolsojban érzi magát. Átszellemültsége, a zenével való teljes egybeolvadása, fényes technikája, szépséges karmunkája rengeteget tesz az esthez. Judaj Uemacu pedig a legjobb úton követi őt. Látványnak sem hétköznapi a japán fiú. Kirobbanó energiájával izgalmas szerepek várományosa. Benedict Gromann sapkában és kabátban fergeteges lendülettel formál

meg egy hajléktalant, az est egyik legparádésabb és leglátványosabb alakítását nyújtva.

Külön dicséret illeti a gyerekeket, a második részben szereplő tehetséges balett növendékeket, de a többi táncost is, akik tudásuk legjavát adják a darabhoz.

Tombolt a közönség az előadás végén. Majdnem ugyanúgy, mint a Győri Balett első fénykorában. Mert ez is az. Nem lehet nem észrevenni: a Queennel újabb ragyogó korszak kezdődik az együttes életében.

Szabó G. László

Álomidő

A TÍZ ÉVE BEMUTATOTT, TÖBB MINT SZÁZ ELŐADÁST MEGÉRT NAPLEGENDA A MAGYAR ÁLLAMI NÉPI EGYÜTTES TÖRTÉNETÉNEK EGYIK LEGSIKERESEBB DARABJA. A MIHÁLYI GÁBOR VEZETTE EGYÜTTES ÁLOMIDŐ CÍMŰ, OKTÓBER 6-ÁN A MŰVÉSZETEK PALOTÁJÁBAN SZÍNRE VITT ÚJ PRODUKCIÓJÁT SOKAN A „BEVÁLT RECEPT” FOLYTATÁSÁNAK TARTJÁK. „AZ ÁLOMIDŐ A TÁNCOLÓ EMBER DICSÉRETE. A DARABBAN A MI ÁLMAINK, VAGY ÁLOMNAK VÉLT EMLÉKEINK ELEVENEDNEK MEG, DEMONSTRÁLVA VISZONYUNKAT A TRADÍCIÓHOZ, A MŰLT TITKAIHOZ, A JELEN SOKSZÍNŰSÉGÉHEZ.” – VALLJÁK AZ ALKOTÓK.

Az előadás – a korábbi *Labirintushoz* hasonlóan – a Művészetek Palotája és a Magyar Állami Népi Együttes közös produkciója. A MŰPA Fesztivál Színházában ugyanis olyan technikai háttérrel dolgozhattak a darab készítői, amely anyaszínházukban, a Hagyományok Házában, nem állt volna rendelkezésükre.

Mihályi Gábor koreográfus-rendező és a mellette dolgozó táskoreográfusok (köztük *Orza Calin*, *Gera Anita*, *Katona Gábor* és *Kökény Richárd*) egyéniségükkel és szemléletükkel termékenyen hatottak a produkcióra. Nagyra értékelhető az együttes vezetőinek azon törekvése, hogy nyitott műhelyük több fiatal, tehetséges koreográfus számára is megnyilatkozási lehetőséget biztosítson.

Az asszociációkra, érzelmi és gondolati, még inkább hangulati váltásokra épülő előadás kiváló alkalom a sokféle szerzői invenció megmutatkozására. Látszik: az alkotók izgalmas, modern, de a hagyományt is előtérben tartó művet terveztek. Ebbe a koncepcióba az előadás elején és végén *álomba ringató széki lassú* „kerete” épp

úgy belefért, mint a Keletre utaló finom *couleur local*-jelzések, vagy a törzsi táncá avanszáló *sebes forduló*. Az áramló táncjelenetekben a folyondárszerűen burjánzó, egymásba csavarodó *táncelemek* a Kárpát-medence népeitől és a Balkánról, máskor a *tangóval bolondított gyimesi tánc*, sőt, a *dzsessz-mozzanatok* és a *keringő* (!) egyaránt jelen van. Ez a darab sikerének egyik titka: bárhol is érkezzék a néző, mindig találhat fogódzót, de minden bizonnyal újdonságot is, amelyre rácsodálkozhat.

Az alkotótársak

A zeneszerző *Nikola Parov* – lendületes kompozícióihoz – a magyar, a kárpát-medencei, valamint a balkáni népzeneből merített inspirációt, de ezúttal keleti rokon népeink pentaton zenei világa is nagy hangsúlyt kapott a mű során. *Herczku Ágnes* énekei és lenyűgöző színpadi jelenléte – a *Naplegendához* hasonlóan – emlékezetes pillanatokat szerzett.

A sikerhez a jelmezeket színpadra álmódó Szűcs Edit munkája is nélkülözhetetlenné vált.

Miként a szerzőgárda minden közös darabjában, ezúttal is nagyon fontos szerepet kaptak a technikai elemek, a mai közönséget magukkal ragadó effektusok. Az *Álomidőben* Henri Rousseau dús vegetációja – a teljes színpadi hátteret elfoglalva – digitalizált változatban nyújtott nem mindennapi látványvilágot: a színek, a fények és a képek gyakorta „szürreális rejtelmekbe” vezettek; többnyire szépen összehangolva a színpadi történésekkel, bár olykor – feleslegesen – ismétlődésekre is bonyolódva.

A koreográfia

Az *Álomidő* két része folyamán energikus, tüzes, lehengető tömegjelenetek és lebilincselő lírai részletek váltják egymást. Elismerésre méltó a táncosok munkája, akik hittel, átéléssel, kiváló technikai tudással és nem utolsósorban, ha kell, humorral közvetítik az alkotói szándékot. Például a lányok *botolója* mellett a *pletykálkodó-jelenet* a legsikerültebb, ráadásul végig megtartják a három figura groteszk felhangját, ami nagyon jól tesz a darabnak. Olykor azonban az ironia mintha túllőne a célon: a csoportra

átterjedő „Genesis-vonulás” például idézőjelbe teszi az addig kiváló táncszámot.

A felfokozott és a nyugalmasabb táncképek egyensúlya a produkció első részében érvényesül igazán. Az est második felében már kevésbé átgondoltak az arányok, több az önméltás és a hosszúra nyúlt jelenet.

Az *Álomidő*, s benne az *álmom* mint téma – önnön természeténél fogva – rengeteg asszociációt megenged: a szabad áramlást is, ha az nem válik parttalanná. A lazan összekapcsolódó, egyenetlenül kidolgozott ötletek sorozata azonban, mindenféle összefűző intellektuális tartalom nélkül, magában hordozza az üres dekorativitás veszélyét. Míg a jelenetek jó része gördülékenyen fogalmazott, egyedi gondolatvilágot mutat – sűrített, máskor lazábban szótt fölklórszálakkal –, addig az egész mű vezérfonala alig tapintható. A feszesebb szerkesztés – még verbálisan megfogalmazható cselekmény nélkül is – érthetőbbé, átélhetőbbé tenné a darabot. Főként, ha az előadás valóban „a modern ember érzelmeinek, gondolatainak, egyéni vagy közösségi identitásának” kifejezésére törekszik.

De még így is megmarad a kérdés: valójában ez a Magyar Állami Népi Együttes feladata?

M. Nagy Emese

Fotók: Dusa Gábor

I/1

II/4

I/3

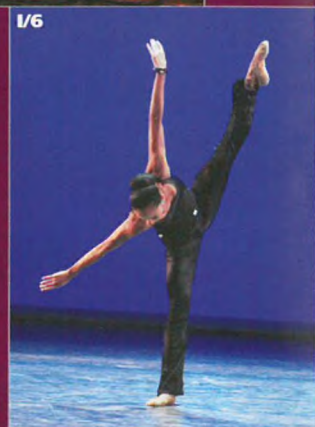
II/5

I/6

II/2

I/6

I/5

II/1

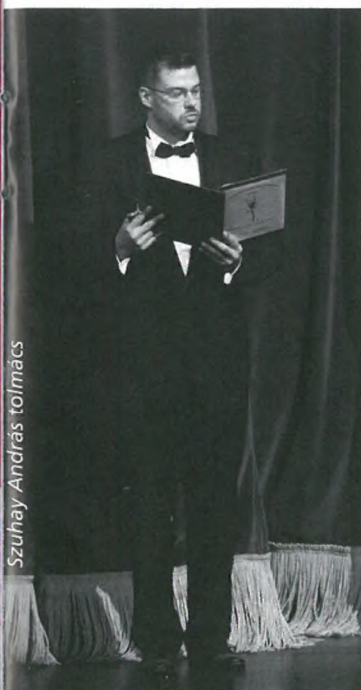

I/4

II/7

XVIII. VILÁGSZTÁROK BALETTGÁLA

Szuhay András tolmács

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZZAL KÖZÖS RENDEZÉSBEN, A VILÁGSZTÁROK PRODUKCIÓ 2010. SZEPTEMBER 25-ÉN TARTOTTA MEG IMMÁR TIZENNYOLCADIK NEMZETKÖZI BALETTTESTJÉT. A VICTOR M. MELNIKOFF-FÉLE KANADAI „CSILLAGOK GÁLÁJA” MINTÁJÁRA SZÜLETETT KONCEPCIÓ – ÖSSZEGYŰJTENI EGY KÉTRÉSZES ESTRE VALÓ VILÁGSZTÁRT A BALETT MEZEJÉRŐL ÉS BEMUTATNI A KÖZÖNSÉGNEK – AZONBAN NEM EREDMÉNYEZETT „FÉNYESEBB” GÁLÁT AZ IDÉN, MINT TAVALY, VAGY AKÁR KORÁBBAN.

A PROBLÉMA MÖGÖTT ELSŐSORBAN NEM A TÁNCOSKÉPZÉS CSÖKKENŐ SZÍN-
VONALA, NEM IS A NEMZETKÖZI VILÁGNAGYSÁGOK SZÁMÁNAK MEGFOGYAT-
KOZÁSA, VAGY A BALETT NEMZETKÖZI RANGJÁNAK ÉS EREJÉNEK GYENGÜLÉSE
REJLIK. MERT A TÁNCOSKÉPZÉS SZÍN-
VONALA VILÁGSZERTE KIVÁLÓ! A „KIRÁ-
LYI” BALETTKÖZPONTOKBAN KELLŐ SZÁMÚ VILÁGSZTÁR TÁNCOL, ÉS A BALETT
NEMZETKÖZI RANGJA ERŐSEBB, MINT VALAHA! AKKOR HÁT MI TÖRTÉNT?

Pongor Ildikó művészeti igazgató

Fotók: Kanyó Béla

GYANÍTOM, NEM ELÉG A PÉNZ! MERT AKÁR TUDOMÁSUL VESSZÜK, AKÁR NEM, TÉNY, HOGY A MAGYAR VÁLLAL-
KOZÓI SZFÉRA MENTALITÁSA – E GÁLA TÖRTÉNETÉNEK MÁR CSAKNEM KÉT ÉVTIZEDE ALATT – SZINTE SEMMIT NEM
VÁLTOZOTT A KEZDETEK ÓTA! MÍG KÜLFÖLDÖN A TÁMOGATÓI KEDVET A NÁLUNKNÁL SOKKAL KEDVEZŐBB ADÓTÖR-
VÉNYEK IS INSPIRÁLJÁK, A MŰVELT MAGÁNSZFÉRA SZÁMÁRA PEDIG PRESZTIZSKÉRDÉST JELENT, HOGY BEFEKTET-E A
KULTÚRÁBA, SŐT, ÉPP A TÁNCMŰVÉSZETBE ÉS MENNYIT, ADDIG A HAZAI SZPONZOROK ÉS MECÉNÁSOK, BIZONY, NEM
VERSENGNEK EGYMÁSSAL A TÁNC ÉS A BALETT KEDVÉÉRT.

EZÉRT A GÁLA RENDEZŐI EGYRÉSzt CSAK A MÉG 18 ÉV UTÁN IS LÉTEZŐ SZAKMAI KAPCSOLATAIKRA TÁMASZKODHAT-
NAK (AMI IGENCSAK DICSETERES), MÁSRÉSzt CSAK OLYAN KÜLFÖLDI SZTÁROKAT HOZHATNAK BUDAPESTRE, AKIKET
MEG TUDNAK FIZETNI (AMI IGENCSAK ÉRTHETŐ). MINDEBBŐL VISZONT AZ KÖVETKEZIK, HOGY A „VILÁGSZTÁRGÁLÁN”
NEM CSAK VILÁGSZTÁROKAT LÉPTETNEK FEL.

A SZÍN-
VONAL, AZT HISZEM, AZÉRT MARAD MÉG ÍGY IS MAGAS, MERT ELSZÁNTAN ÜGYELNEK ARRRA, HOGY HA NEM
IS VILÁGSZTÁROKAT, DE CSAK ÉLVONALBELI TÁRSULATOK ÉLVONALBELI SZÓLISTÁIT HÍVJÁK MEG, ÉS MUTASSÁK BE
AZ OPERAHÁZ KÖZÖNSÉGÉNEK. ERRE KÖTELEZI ŐKET A GÁLA HAGYOMÁNYA, MINŐSÉGE, SŐT, MI TÖBB: A SAJÁT
MEGSZÁLLOTSÁGUK ÉS ELSZÁNTSÁGUK IS. EZÉRT – ÖSSZEFOGLALÓAN – MEG LEHET ÁLLAPÍTANI, HOGY A BUDAPESTI
VILÁGSZTÁRGÁLA MÉG A 18. ÉVÉBEN IS FONTOS KULTURÁLIS ESEMÉNY!

Az első rész nyitó száma *Rómeó és Júlia* szerelmi pas de deux-je, ezúttal a nálunk kevésbé ismert *John Cranko*-féle változatban. A táncosok, a Kínai Nemzeti Balett szólistái: *Zhu Yan* és *Sheng Shidong* elfogódottan és már-már óvatosan léptek színpadra. Ez a koreográfia számomra egyébként is ugyanúgy tele van balett-közhellyel, mint *Cranco Makrancos hölgye*, és mindkét balettmű csak *Seregi László*

„átiratában” nő fel a shakespeare-i magasságokhoz. (I/1)

A grúzok: *Lali Kandelaki* és *Vasil Akhmeteli* a *Tangó* című számot rövid, frappáns, modern kettősnek szánták a humoros, frivol jelenlét és a meghökkentés jegyében.

A Magyar Nemzeti Balett vezető szólistái: *Kozmér Alexandra* és *Oláh Zoltán* a legújabb, *Örvényben* című kortárs balettest számomra legér-

dektelenebb kettősével vettek részt a programban; egyébként kitűnően és tökéletes összhangban! (I/3) *David Dawson* műve helyett mégis szívesebben néztem volna a fajsúlyosabb *Miriam Naisy-pas de deux-t*, ha már választani lehetett a friss budapesti repertoárból.

Kortárs után ismét egy klasszikus gyöngyszem következett. *Petipar-Drigo*: A *Kalóz* című balettjének kon-

certszámmá vált kettősét ismét egy hazai tehetség: *Felméry Lili* táncolta **(I/4)**; a zenével is együttlélegezve, és önmagában véve sokkal elegánsabban, mint rutinos azerbajdzsáni partnere, *Ulvi Azizov* (aki a II. részben eltáncolt szólójával azért tökéletesen igazolta a hírét és képességeit.)

Az est egyik leghatásosabb részlete a tavalyi Táncpaletta®-Gálán már látott *Way of Worlds* című, merészen újszerű kettőse volt, amit maga a vezető magántáncos *Bajári Levente* koreografált. Nos, ez a remekmű – az impozánsan tág és dekoratív *Pazár Krisztinával*, s mellé a bravúrosan elasztikus, ráadásul féktelen *Bajári Leventével* a gála addigi legnagyobb sikerét aratta – megérdemelten **(II/5)**. A tapsorkánt csak egy olyan, a maga nemében klasszikus-egzotikus bravúrszám mulhatta felül, mint az afroamerikai zseni: *Alvin Ailey-Duke Ellington: Pas de Duke* című kettőse a New York-ból érkezett *Linda C. Sims* és *Matthew Rushing* előadásában **(I/6)**.

A második részben *Anna Tsygankova* és *Cserta József* – ismét a *Magyar Nemzeti Balett* színeiben – a *Még*

meddig? című *Krzysztof Pastor* kettősben ugyanolyan meggyőzőek voltak, mint az évadvégi operaházi premieren **(II/1)**. Kíséretük tartozékaiként a zongoraművész *Lázár György* és az énekesnő *Balaton Éva* szintén remekelt.

Az amerikai *Alvin Ailey Dance Theatre* szólistái ekkor szintén kitétek magukért a *Revelations* című Ailey-alapmű *Vízben gázolva* című részletével. (E sorok írója olyan szerencsés, hogy látta és ma is csodálattal emlékezik vissza az *Alvin Ailey Dance Theatre* első budapesti vendégjátékára, amikor is az amerikai társulat az egész *Revelations* című dzsessztánc-fűzért előadta!) Nyugodt szívvel és kellő összehasonlítási alappal állapíthatom meg tehát: *Linda C. Sims* és *Matthew Rushing* méltók voltak legendás elődeikhez **(II/2)**!

A kassai-pozsonyi férfikettős – *Vasyl Sevastyanov-Sergii Iegorov* – viszont *Bubeniček* premier-kettőséből nem tudta kihozni a maximumot. (És nem biztos, hogy a két táncos volt a hibás.) *Érzelmek rabjai* című kompozíciójuk számomra gyenge *Eifman*-utánzatnak

hatott *A Karamazov-testvérek* élményének nem halványuló fényében.

Balett és költészet – ez lehetne a motója a kínai páros varázslatos *Giselle*-produkciójának. Látszik, a fiú *Albrecht* variációira tartalékolt, és a lány pedig lélekből fakadó poézissal oltalmazta. Precíz és lehetetlenül táncával nem véletlenül nyerte el a kritikusok zsűrijének egyik díját **(II/4)**.

Venekei Mariann: Deja vu című, *Horváth Kornél* dobszólójára komponált női szólótáncát *Kozmér Alexandra* pedig oly szuggesztíven és magabiztosan adta elő, hogy egyediségéért – no és az *Oláh Zoltánnal* nyújtott korábbi teljesítményéért – ő nyerte el a kritikusok zsűrijének másik díját **(II/5)**.

Felfényesedett – a korai Tangót rég maga mögött hagyva – a grúz pár is. Főleg *Lali Kandelaki* tett ki magáért – kár, hogy a *Don Quijote* női variációját nem legezövel táncolta. Így még hatásosabb lehetett volna a komplex kettős, amely ettől függetlenül – *Vasyl Akhmeteli* bravúrjaival is teletűzdelve – igazi zárószáma lett a XVIII. nemzetközi balettgálának **(II/7)**.

Kaán Zsuzsa

A XVIII. Világstárok Balettgála tablója – az összes szerepessel és a rendezőkkel

Fotó: Kanyó Béla

Idők folyamán

Új bemutatóval készül az egri Gárdonyi Géza Színház tánc-
tagozata december 8-án este 7 órától, a Stúdiószínpadon.
A társulat tagja, Feledi János koreográfiájában három női
sors, egyszersmind három korszak (a 40-es évek, az 50-es
évek és a 21. század eleje) olvad össze egyetlen történetté
– az idők folyamán...

Feledi János csaknem két éve az egri táncmozgató tagja, ez
lesz az első egész estés rendezése. „A női lelkek, érzések
izgatnak” – nyilatkozta a koreográfus. – „A nő, mint fel-
térképezendő lélek érdekel.”

Az előadás az Órák című film nyomán készül; s a három nőt
Virginia Woolf: Mrs. Dalloway című könyve köti össze.

Az első nő maga az író, aki elmebajjal küzdött.

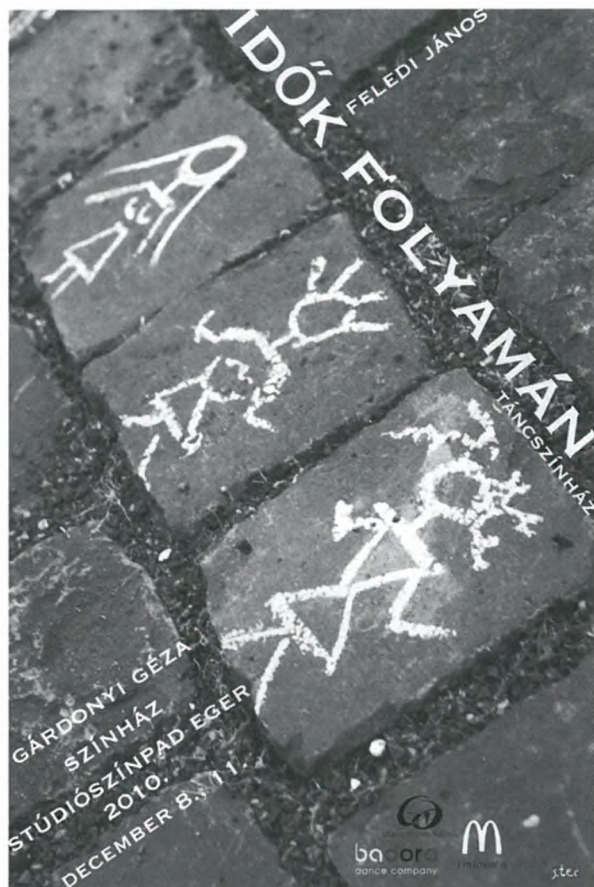
A második, éppen állapotos, gyermekét várja, akinek lát-
szólag mindene meg van, férje, szép háza, gyermeket vár,
mégsem boldog. Miközben a könyvet olvassa, anyyira a
hatása alá kerül, hogy elhatározza, még aznap este véget
vet az életének.

A harmadik nő AIDS-es barátját, egykori szerelmét szeret-
né meglepni egy partival. Róluk szól az előadás, és azokról
az érzésekről, amelyekkel mindhárman küzdenek.

A három nőt a tagozat vezetője, a Harangozó-díjas és
EuroPAS Magyar Táncdíjas érdemes művész: **Barta Dóra**,
továbbá **Kulcsár Noémi** és **Horváth Zita** alakítja majd.

Dramaturg: **Lisztóczky Hajnal**

Díszlet: **Minorics Krisztián**

A Duda Éva Társulat a közelmúltban újabb tagokkal bő-
vült. Ez a nyolctagú csapat december 10-én és 11-én, 20
órákor, a MU Színházban tartja legújabb bemutóját:
a koreográfusnő **Overdose** című előadását, amelyben
ismét találkozhatunk a társulat korábbi munkáira oly
jellemző, sodró lendületű, dinamikus mozgásvilággal.
Ez a stílus a kortárs együttes arculatának egyik fontos
pillére, akárcsak az előadók egyéni mozgás- és élmény-
anyaga, amely a kreatív próbafolyamat során szintén az
előadás részévé válik. Duda Éva érzelmi sokszínűséggel,
csendes iróniával és érzékeny hangulatokkal fűszerezi
a kompozíció társadalmi és pszichológiai kérdéseit, mi-
közben a szokások, szenvedélyek, függőségi helyzetek
minőségét, eredetét és gyökereit is görcső alá veszi.

Alkotók / Előadók:

Gulyás Anna, Jónás Zsuzsa,
Lázár Eszter, Simkó Beatrix, Bordás Emil, Csuzi Márton,
Grecsó Zoltán, Mikó Dávid

Zeneszerző és zenei szerkesztő:

Kunert Péter

Díszlet: Duda Éva

Jelmez: Masa Richárd, Opra Szabó Zsófia

Konzultáns: Máriás Petra

Koreográfia: Duda Éva

Eozin csillagok

A pécsi **Misina Néptáncgyűttes és Táncszínház** 2010. december 13-án (hétfőn, 17.00 és 20.00 órákor) mutatja be új táncszínházi darabját, az Eozin csillagok című táncszimfóniát az Európa Kulturális Fővárosa Pécs 2010 hivatalos civil programelemeként, a Pécsi Nemzeti Színházban.

A bemutató az adventi időszakhoz kapcsolódik, amikor az eozin „felfedi titkát”, de egyszersmind a pécsi kultúrfővárosi év zárásához is igazodik.

Az **Eozin csillagok** című egyrészes darab jellegzetesen pécsi kötődésű. A város jeles szülöttei: a nemzetközi hírű magyar művész-csillagok (*Angster József, Csontváry Kosztka*

Tivadar, Zsolnay Vilmos) munkásságának tükrében, a tánc nyelvén mutatja be az alkotói inspirációt, az útkeresést és a megújulási törekvéseket. Zenéjét a szintén pécsi *NeoFolk* együttes szerezte.

Az est második részében a táncosok vadonatúj folklór-műsorát láthatják a nézők **Az igazi szeretet mindig közöttünk legyen...** címmel. Ezt a programot a *Dűvő* együttes kíséri. Mindkét részben a Misina Néptáncgyűttes és Táncszínház hat korosztálya, táncos közössége működik közre.

(X)

Koreográfus-rendező, művészeti vezető:

Gálber Attila

Művészeti tanácsadó – jelmeztervező:

Furik Rita

Tánckarvezetők:

**Bánfi Rita, Müller Ádám,
Kozmáné Schneider Mónika**

Közreműködik:

Becsei Tamás színművész

A bemutató fővédnökségét

Szócs Géza,

a NEFMI Kultúráért Felelős Államtitkára,
pécsi védnökségét

az etnográfus

Dr. Andrásfalvy Bertalan

Professor Emeritus

és a **Zsolnay Porcelánmanufaktúra Zrt.**
vállalta fel.

EOZIN CSILLAGOK TÁNC SZIMFÓNIA

és

„AZ IGAZI SZERETET MINDIG KÖZTÜNK LEGYEN...”

bemutató előadások

**Pécsi Nemzeti Színház
2010. december 13.**

Múlt nélkül nincs jelen!

TÁNCKRITIKUSKÉNT, OKTATÓKÉNT EGYARÁNT ZAVAR AZ A MAGATARTÁS, AMIKOR NÉZŐK, TÁNCOSOK, VAGY NÉPTÁNC PEDAGÓGUSNAK KÉSZÜLŐ HALLGATÓK, SŐT, IFJÚ ÉS KEVÉSBÉ IFJÚ KOREOGRÁFUSOK SOMMÁZÓAN LEKICSINYLŐ MÓDON NYILATKOZNAK ELŐDEIKRŐL. BIZONY, NEM IGAZÁN ISMERIK AZ EGY-KÉT EMBERÖLTŐVEL ELŐTTÜK JÁRÓ ALKOTÓMŰVÉSZEK MUNKÁSSÁGÁT. AZ ÚGYNEVEZETT „HATOK” MELLETT MÉG JÓ, HA HALLOTTÁK MOLNÁR ISTVÁN VAGY RÁBAI MIKLÓS NEVÉT. SOKUKNÁL A MŰISMERET IS MÁR CSAK NEHEZEN TETTENÉRHETŐ.

Persze, tisztelet a kivételnek! Mégsem tudom, mennyire megengedhető, hogy arról, amit vagy akit nem ismerek, jól hangzó, vagánynak tűnő ítéletet mondjak, vagyis eleve elzárkózó mentalitással induljak neki az alkotással való találkozásnak.

Álljon itt egyetlen példa: nem tudom elfelejteni egyik, amúgy kedves hallgatómat, aki nem is volt műveletlen, s mégis ily módon készült az *Ecseri lakodalmassal* való ismerkedésre, elemzésre: „Nem ilyen műveket kellene nézünk és elemeznünk, hanem a kortárs néptáncot!” Szegény hallgató csak azt felejtette el a jelen bűvöletében és a színpadi néptánc történeti megítélésének napjainkban egyre *egyoldalúbbá* váló szemléletével, hogy a magyar színpadi néptánc története egy folyamat; s hogy az elődök munkássága nélkül nem születhetnének meg azok a művek sem, amelyek a majdani utódoknak jelezhetnék e folyamat állomáisait.

Tény, hogy a mozgalom korai periódusaiból nagyon kevés filmdokumentum áll rendelkezésünkre, így a korabeli kritikák, fotók, esetleg sorozatszerkesztésben megjelent kiadványok s a hajdani táncosok – nem egyszer szubjektív – emlékei állnak rendelkezésünkre. Mégis érdemes újraolvasni – már akinek módjában áll – a hajdani „Táncoló nép”, a „Táncművészet” 1951-56 közötti legkorábbi számainak, a „Táncművészeti Értesítő”, vagy a „Néptáncos” fellelhető példányait...

A néptáncművészet a hagyományör-

zésnek egy olyan sajátos megnyilvánulása, amelyben egyszerre jelenik meg a tradíció ismerete és tisztelete, az alkotó személyiségén átszűrte értelmezése és a mindenkori jelen. A tradíció azonban maga is változó, nem egyszer tartalmában is. Mégsem mondhatjuk azt, hogy – a maga korában – nem volt érték pl. a „bekeresztelés” táncos szokása a Rábaközben. Ugyanígy nem mondjuk azt Mozart vagy Chopin műveire, hogy azért, mert nem úgy komponáltak, mint Sztravinszkij vagy Ligeti, már nem is érdemes meghallgatnunk...

Az 1945-öt követő 4-5 évet tekinthetjük a mozgalom kiszélesedésének. Ebben kétségtelen szerepet játszott

az ún. „kultúrverseny-mozgalom” – amiről egy későbbi írásban szeretnék írni. Lényeges mozzanat azonban, hogy a Kodály és munkatársai nevével fémjelzett zenei mozgalmak, a regőscserkészett táncos hagyományai, Molnár István, Muharay Elemér és Szabó Iván együttműködésének hatására a korban erőteljesnek nevezhető amatőr néptáncos társulások alakultak, s hozzájuk társult a békéscsabai természetrajz tanár: Rábai Miklós ösztönös pedagógiai tevékenységének eredményessége. Érdemes megjegyeznünk, hogy e táncosnevelő egyéniségek keze alól igen sokan lettek már ifjan együttesvezetők-oktatók. 1945 szeptemberéig az az időpont is, amikor elindul az

Rábai-Vujicsics: Drágszéki táncszüet (Táncművészet, 1955. v. évf. 1. sz.)

Bevezető „A néptánc-koreográfusok arcképcsarnoka” című sorozathoz

Rábai-Gulyás: Kisbojtár
A rablóvezér: Pálfi Csaba
(Táncművészet,
1956. VI. évf. 4. sz.)

első hazai hivatásos koreográfusképzés is, a Színművészeti Főiskolán. Érdeemes lenne végigkérdezni néhány mai gyakorló amatőr- és hivatásos táncost, vajon mit mond nekik *Gyapjas István, Manning György, Hubay Győző, Létai Dezső, Simai Zsuzsa, Simon Antal, Wunsch László** neve?

Tartok tőle, hogy lehangoló lenne az eredmény. Pedig a felsoroltak mindannyian ezen első évfolyam hallgatói

voltak, szervező és alkotói munkájuk nem csak egy régióban számított meghatározónak. Ők és társaik adták azt a *derékhadat*, amelynek művészi munkája kiemelte a magyar néptáncművészetet a korabeli kelet-európai közegből.

Pl. az 1950-es, 60-as évek pécsi *Mecsek Táncegyüttese* Simon Antal vezetésével híres volt kísérleteiről, ragyogóan táncoló tánckaráról. Ugyanígy átütő hazai

és nemzetközi sikereket könyvelhetett el a *Béres András–Varga Gyula* vezette *Debreceni Népi Együttes*.

Rábai elhagyta Békéscsabát, de ott volt hajdani tanítványa: *Born Miklós*, aki *Balassi Együttes* néven vitte tovább örökségét, jelentős és izgalmas koreográfiáival, saját nevelésű táncosaival. Simai Zsuzsa az idősebb koreográfus-együttesvezető nemzedék számára a szakmai-szellemi fejlődésüket megalapozó tanfolyamokat vezette. S talán nem tévedek, hogy az általa kökéményen megszervezett autentikus anyagismeret, táncírás-olvasási képességet nyújtó „A” kategóriás tanfolyamok jelentős mértékben hozzájárultak a táncművészet megszületéséhez is. Az már apró tánc történeti adalék, hogy Simai Zsuzsa vizsgakoreográfiája – akkoriban még magyar ízzel – átkerült Igor Mojszejev együttesének repertoárjába is; bár nem az alkotó nevével..!

De ugyanígy kérdés, hogy az „újak” vajon mennyire ismerik például *Pesovár Ernő* koreográfiai munkásságát? Akinek alkotói oeuvre-je mindvégig tükrözte azt a szellemiséget, amit a hajdani mestere által vezetett *Csokonai Együttes* „Program levelében” olvashattunk az 1947-es dokumentumban: „(Csokonai) ... a maga korában a néphagyományt s az európai műveltséget önmagában szintézisbe hozta. Így előtűnik, mai magyarok előtt is, az eszményien művelt s korszerű magyar ember állhat... cél a magyarság ének- és mozgásművészeti, vers- és mesemondó, valamint színjáték-hagyományainak felkutatása, elsajátítása, terjesztése, ezeknek a hagyományoknak önálló, sajátosan magyar jellegű művészi formába öntése, feldolgozása...”

Mindez azért jutott eszembe, mert aggodalommal tölt el a mai fiatalok sok esetben a múlttal szembeni, elutasító gondolkodásmódja és szakmai gyökértelensége. Ezért jelen írásomat bevezetőnek szánom egy sorozathoz, amelyben szeretném felidézni az említett *derékhad* koreográfusainak emlékeztétét. Mert mindannyian tartozunk NEKIK.

Kővágó Zsuzsa

* A véletlen úgy hozta, hogy Wunsch László és Tomcsányi Éva munkássága – újonnan megjelent tánc történeti könyveik kapcsán – épp lapunk 2010. 2. számában kapott friss nyilvánosságot. Ettől azonban a Szerző kérdésfelvetése még abszolút jogos és időszerű. (A Szerk.)

Rábai-Gulyás: Kisbojtár
Kata: Ripka Ilona
A címszerepben:
Zsély Mihály
(Táncművészet,
1956. VI. évf. 4. sz.)

„Hazatáncolók”

HA IGAZ A MONDÁS, HOGY „NÁPOLYT LÁTNI ÉS MEGHALNI”, AKKOR MÉG INKÁBB IGAZ EGY MÁSIK: „ERDÉLYT LÁTNI ÉS ÚJJÁSZÜLETNI!” SZÓL EZ MINDAZOKRÓL, AKIK ITTHONRÓL A BARTÓKI-KODÁLYI TISZTA FORRÁST MEGISMERNI, BELŐLE MERÍTKEZNI JÁRTAK/JÁRNAK ODA. SZÓL A MŰVEKRŐL, AMELYEKBE BEÉPÜLTEK AZ ERDÉLYI FALVAKBAN LETT MOTÍVUMOK ÉS DALLAMOK; ÁM KIVÁLT AZOKRÓL A PILLANATOKRÓL SZÓL, AMIKOR EZEK A MŰVEK VISSZATÉRTEK A SZÜLŐFÖLDJÜKRE.

Emlékezhetünk: amikor a tilalmas „Tündérbert” elzáró ideológiai és valós sorompók végre felnyitak, megkezdődhetett Erdély újrafelfedezése. A tudós szakemberek, Andrásfalvy Bertalan, a Pesovár testvérek és Martin György nyomán valóságos kirajzás indult: muzsikások, táncosok, koreográfusok sokasága járta a távoli falvakat, hogy a paraszttanészek ujjaiiban, idős táncosok lábán örökített kincseket összegyűjtsék. E „zarándokok” között rendre ott voltak a Honvéd Együttes zenészei, táncosai is, élükön *Novák Ferenc* oldalán az elmaradhatatlan, kitűnő fotóművésszel, *Korniss Péterrel*.

Azután megszülettek a művek, a szépséges fotóalbumok és az erdélyi kincsestárból építkező dramatikus táncjátékok. A *Honvéd Táncszínház*nak aligha készült olyan darabja, amelyben az erdélyi motívumok ne játszottak volna fontos szerepet. Nem egy alkotás pedig nem csak alapanyagában hordozta Erdély üzenetét, hanem maga a darab története is „odavalósi” volt. Alighanem elegendő, ha csupán *Diószegi László Tündérbert-jére* (1986), *Utolsó leltár-ára* (1989), *Novák Ferenc Forrószegiek* című, széki Rómeó és Júlia táncdrámájára (1989), vagy *Foltin Jolán Bartók útjain* című produkciójára (2006) utalunk. De ne feledkezzünk meg olyan művekről sem, mint *A szarvassá változott fiak*, *A lovagkirály*, a *Keleti táncvihar*.

Ezek az emlékezetes alkotások akkor teljesebben ki igazán, amikor „hazatáncoltak”: vagyis amikor az

Együttes szinte valamennyit bemutatta Erdélyben, különböző turnéi alkalmával. Mutatóban néhány állomás: Székelyudvarhely, Sepsiszentgyörgy, Csíkszereda, Marosvásárhely és természetesen – Nagyvárad. A Honvéd Táncszínház ugyanis immár évtizedek óta a Varadinum Fesztivál elmaradhatatlan vendége. De táncosai ott voltak olyan jeles eseményeken is, mint a 200 éves nagyváradai magyar színház tiszteletére rendezett emlékest, vagy a 2002-es *I. Nemzetközi Folklor Fesztivál* nagyváradai zárógálája. E vendégszereplések „koronája” azonban kétségkívül az

Ezer székely lány napján, 2003 nyarán a csíksomlyói dombon rendezett, korábban tilalmas *István, a király* bemutatója volt: a helyi táncosokat is felvonultató, valóságos népünnepélylyé váló produkciót – a magyar színház történet legnagyobb nézőszámú előadásaként – csaknem 350 ezren tekintették meg.

Erdély és a Honvéd kapcsolata azonban ennél is többre tehető. Így a Táncszínház rendre meghívott olyan jeles erdélyi koreográfusokat, mint *Orza Calin* vagy *Könczei Árpád*, egy időben pedig nyaranta vendégül látta a határon túli magyar néptáncgyüttesek

Erdély és a Honvéd
Együttes kapcsolata

Novák Ferenc: *Forrószegiek* (Széki Rómeó és Júlia), 1989.

Fotó: Kanyó Béla

Jobbágytelki – Stoller Antal (középen) és a zenészek

vezetőit, hogy megoszthassák tapasztalataikat, gondolataikat-örömeiket. E kapcsolat pedig az utóbbi években újabb hajrával gazdagodott. A nemzeti kulturális örökség és a Honvédség hagyományok ápolására épp tíz esztendeje létrejött *Vitézi Ének Alapítvány* nem kis fába vágta a fejszét. Egy maroszéki apró település, a tisztán magyarok *Jobbágytelki* néprajzi s táncos emlékeinek megőrzésére vállalkozott. Tette ezt azzal, hogy először is idehaza, a néptáncosok körében milliós gyűjtést szervezett egy ottani falumúzeum létrehozásának szándékával, majd a múzeumavató után az alapítvány vezetője, *Stoller Antal* koreográfus még nagyobb munkába kezdett. A *Jobbágytelki Népi Együttes* egykori létrehozója, s hatvanegynéhány évig fáradhatatlan vezetője, *Balla Antal* (úgy is mondhatjuk: *Stoller* atyai jóbarátja) ugyanis azt szerette volna, ha halála után tornácos-szép lakóháza tájházként szolgálná a kis székely közösséget. Végakarátát – időt és fáradságot nem kímélve – sikerült is teljesíteni: 2009-ben megnyílt a tájház, amelyben – nem kevés alapítványi és Honvédség segítségével – gazdag archívum és digitális audiovizuális gyűjtemény őrzi *Anti bácsi* munkásságának s a *Jobbágytelki* táncosoknak megannyi emlékét.

Am *Stoller Antal* titulusához híven – lévén a *Magyar Kultúra Lovagja*

– merészebb terveken is fáradozik. Például régi *Jobbágytelki* népszokások felélesztésével, mint amilyen a *zenés-táncos arató kaláka* volt, szeretné fellendíteni a helybéli falusi kultúraturizmust, a *Jobbágytelki* s a maroszéki táncosok vélhető öröme.

„Életem legboldogabb napjai azok voltak, melyeket falvakban, parasztok

között töltöttem...” – vallotta egykor *Bartók Béla*. E szavakat alighanem sajátjának is tekinthetné a Honvéd Táncszínház mai művészeti vezetője, *Zsuráfszky Zoltán*, aki a hetvenes évek derekától – némi túlzással – többet volt Erdélyben, mint otthon. Először mentora, *Martin György* hatására indult felfedező-gyűjtő utakra, s ma már több tucatnyi erdélyi filmanyaga sorakozik az MTA Zenetudományi Intézetének archívumában. A 90-es évek végén pedig a Fonód Budai Zeneház „*Utolsó óra*” programjához csatlakozva csaknem 30 filmen rögzítette a fellelt zenei s táncos kincseket.

Egy vérbeli koreográfus persze nem érheti be azzal, hogy a filmre vett mozzanatok-szokásokat gondosan felcímkézve valamely polcon elraktározza; az erdélyi falvak inspirációi, személyes élményei színpadra kíváncsok. Ekként születhetett meg az *Élő Martin Archívum*.

Az egyedülálló táncsorozat alap-ésméje: felidézni s újrarájni *Martin György* egykori táncfilmjeinek útvonalát azzal, hogy a mai, hivatásos táncosok szinte mértani pontossággal megtanulják az egykori filmekben megörökített eredeti anyagot, majd színpadi megjelenítésben tárják közönség elé. A sorozat egyben főhajtás is a magyar néptáncutatást tudományos rangra emelő, fájdalom-

Jobbágytelki
Balla Antal tájházának kapuja

san fiatalon elhunyt Martin György emléke előtt, kiben Zsuráfszky a népművészet minél mélyebb megismerésére buzdító, szeretett mesterét is tisztelheti. Az archívum első darabja a Budapest Táncgyüttessel bemutatott *Bonchida háromszor* volt, majd következett a *Kalotaszeg*, a *Szék*, legutóbb pedig, 2008-ban, immár a két tánckart egyesítő Honvéd Táncszínházzal a *Mezőség*.

Az *Élő Martin Archívum* egyes darabjai nemcsak látványos színpadi produkciók, de egyúttal tisztelgések is. Ahogyan a *Kalotaszeg* beközönlőjében áll: „Ezen műsorunkkal szeretnénk köszönetet mondani a hangosfilmek készítőinek és minden szereplőjének. Azoknak a magyar, román és cigány adatközlőknek, táncosoknak és zenészeknek, akik megőrizték és továbbadták nekünk e csodálatos tánc- és zenekultúrát”.

Jelenleg pedig már készül az *Archívum* újabb darabja: a *Gyimes*. Születésének különösen érdekes a története. Történt ugyanis, hogy harminc esztendővel ezelőtt Martin György felhívta a huszonéves, lelkes-ígéretes fiatal táncos, Zsuráfszky figyelmét: hiánypótló munkaként szükség lenne az *első gyimesi hangosfilm* elkészítésére. A megtisztelő felszólítást hosszas előkészítő munka követte, majd 1980 augusztusában egy jeles gyimesi adatközlő, *Kicsi Kóta Károly* pajtájában, s Martin külön kérésére az idős *Zerkula János* prímás közreműködésével sor kerülhetett a forgatásra.

És most következék a nagyszerű ötlet: három évtized múltán ez a néprajzi kincs *visszatér szülőhelyére*: a Csík keleti szélén, a Moldva felé igyekvő Tatros folyó völgyében megbújó *Gyimesbe*. A mai Honvéd-táncosok ugyanis, mondhatni, milliméter pontossággal megtanulják az egykori, ötvenperces filmen rögzített anyagot, majd egy itthoni, jövő tavaszi „előzetest” követően a *hajdani helyszínen, ugyanabban a pajtában mutatják be Gyimes örökségét...!*

... Valahogy így lesz kerek ez a világ. Azzal, ahogyan a mai táncosok, muzsikások szívüket-lelküket – jelképesen – felöltöztetik a régi viseletbe, s ahogyan az újjászült művekkel olykor „hazatáncolnak”, hogy az a bizonyos tiszta forrás ki ne apadjon. Közös gyönyörűségre.

Mészöly Gábor

Kalotaszeg
Fotó: Kovács Tamás

Kínában jártak a Magyar Táncművészek

AZT MÁR ÉVTIZEDEK (HA NEM ÉVSZÁZADOK) ÓTA TUDJUK, HOGY KÍNA NAGYHATALOM. AZT IS TAPASZTALTUK MÁR, MENNYIRE SZORGALMASAN TANULJÁK A HAGYOMÁNYOSAN EURÓPAI MŰVÉSZETEKET, S HOGY NINCS OLYAN MŰVÉSZETI VERSENY, AMELYEN NE LENNÉNEK SZÉP SZÁMMAL JÓL FELKÉSZÜLT KÍNAI VERSENYZŐK. S HOGY ÍGY VAN EZ A BALETT TERÜLETÉN IS, AZT SZEMÉLYESEN IS MEGTAPASZTALHATTA AZ A 20 FŐISKOLAI NÖVENDEK, AKI MAGAS SZÍNVONALON KÉPVISELTE HAZÁNkat AZ OKTÓBER ELEJÉN LEZAJLOTT TÁVOL-KELETI PROGRAMSOROZATON.

Együttműködés Budapest és Peking között

A Pekingi Táncakadémia – az ottani táncművészeti egyetem – évek óta képviselteti magát nemzetközi versenyeken, fesztiválokon, így egyre több európai és amerikai partnerintézménnyel alakít ki szoros kapcsolatot. Képzési rendszerükben a balett mellett a sokféle tradicionális kínai tánc, a tanárképzés és az elméleti szakemberképzés is megtalálható, s jelenleg közel 2000 nappali tagozaton tanuló diákjuk van. A Magyar Táncművészeti Főiskolával való együttműködésük is már sokéves múltra tehető.

Pekingben 2006-ban rendezték meg az első, professzionális iskoláknak meghirdetett *nemzetközi balettversenyt*. Ezen a versenyen *Felméry Lili* – azóta az Operaház együttesének tagja – és *Szabó Richárd* – ő már évek óta a Bécsi Opera tagja – képviselték a magyar iskolát. *Dózsa Imre* kísérte el őket, és nagy elismeréssel szólt a versenyről is, az iskoláról is. Úgy tűnik, az elégedettség kölcsönös volt, mert a 2008-as versenyre már őt kérték fel a nemzetközi zsűri elnökének (minden versenyen más tölti be ezt a tisztelet), és véleményét-segítségét kérték a formálódó tervekhez is: a nemzetközi versenyhez fesztivált is szerveznének, amelyen majd a Magyar Táncművészeti Főiskola is részt venne. A tényleges meghívás 2010 tavaszán érkezett, és legnagyobb meglepetésünkre nem csupán egy gálaesten való közreműködésre, 2-3 táncos bemutatására szólt, hanem egy teljes estét kínált a főiskolának. Így jutott 20 ifjú táncmű-

vészünk Pekingbe, és lépett fel nagy sikerrel október 7-én az ottani táncszínházban.

A III. Pekingi Nemzetközi Táncverseny

A III. nemzetközi versenyre *Csonka Vanessza*, *Horányi Adrienn* és *Darai Tamás* utaztak az őket kísérő balettmesterrel, *Szakály Györggyel*. A nemzetközi zsűribe pedig ismét meghívást kapott *Dózsa Imre*. A versenyre utazók már szeptember legvégén indultak, s jómagam 20 fiatal táncossal és *Ménich Gábor* balettmesterrel október 2-án követtem őket a Távol-Keletre. A 10 órás repülőút után már csupán további 2,5 órát repültünk tovább – egy bő 6 órányi várakozás után – és máris megérkeztünk Fu Zhuo-ba.

Ez egy kelet-kínai „kisváros”; „csak” nyolc millióan lakják és két egyeteme van. Hallgatóink egy, a budapesti Művészetek Palotájához hasonló komplex, néhány éve elkészült művészeti központ színháztermében „táncolták be” a kínai műsort két előadáson. Az 1300 fős terem és a kiváló méretű színpad olyannyira sokat segített, hogy még a táncverseny idejére eső nagy kínai vakáció (az épp akkora eső egyhetes őszi szünet) miatti szerezni érdeklődés és az igencsak korlátozott fénytechnikai felszereltség sem rontotta el a kedvünket.

Október 6-án utaztunk vissza Pekingbe, és nagyon sietve épp hogy elérjük a nemzetközi fesztiválműsor első estjét: a liszaboni és a brazil iskolák műsorát. A szakmai beszámoló vagy

kritika nem az én tisztem, de annyit mondhatok: jó érzéssel állapítottuk meg már előre, hogy a mi felkészültségünk és műsorunk komolyabb és változatosabb színvonalat képvisel! Ezzel a tudattal és elszánással készültek fel a Magyar Táncművészeti Főiskola hallgatói az előadásra.

Az augusztus végén kezdődött intenzív próbaidőszak, a két „bemelegítő előadás”, a *Dózsa Imre* irányította, szinte egésznapos próba – amelyben kivette részét a „Gyermekdal”-ban közreműködő kínai kislányt betanító *Szakály György* és a gyakorlatokat vezető *Ménich Gábor* is – meghozta az eredményt: kivétel nélkül mindenki szóvá tette, hogy a *fesztivál legjobb előadását látták a magyaroktól!*

Nagy sikert aratott maga a műsor: a klasszikus és a modern balett „vegyítése” az autentikus alapú, de mai módon is bemutatható néptánc, vagy az arra építkező koreográfiával. Olyan kínálatot vittünk tehát Pekingbe, amelyet a világon egyetlen más intézmény se vihetett volna!

A turné központi eleme – amolyan „felfüggesztési pontja” – a pekingi fesztiválest volt, azonban itt még nem ért véget a program: a 12 balettművész-hallgató két nappal később a fesztivált s a versenyt záró gálán még egyszer eltáncolta a *Klasszikus szimfóniát*.

A 8 néptáncművész-hallgatóval újra útrakeltünk: Sanghajba utaztunk, ahol táncosaink az első *Lujiazui Cup* fesztiválon képviselték hazánkat. Az (elvből) néptánc-fesztiválon 14 együttes vett részt: 8 kínai mellett

művészeti Főiskola növendékei

Pugni – Vaganova:
Diana és Acteon – variáció
Acteon: Yamamoto Shori

A Magyar Táncművészeti Főiskola pekingi műsora:

Végső – Hortobágyi:
Kalotaszegi táncok

Petipa – Minkusz:
Kalóz-pas de deux

Lopuhov – Szolovjev-Szedoj:
Bulyba Tarasz – Gopak

Petipa – Minkusz:
Don Quijote-pas de deux

Horváth Mónika:
Pletyka

Pugni – Vaganova:
Diana és Acteon – variáció

Végső Miklós:
Szatmári táncok

Marc Ribaud – Prokofjev:
Klasszikus szimfónia

* * *

Seregi – Dohnányi:
Variációk egy gyermekdalra

(melyek közül több csoport távolról, több száz kilométerről érkezett) bajor, ukrán, orosz, brazil és amerikai lengyel csoportokkal együtt jelentetük a nemzetköziséget. A város egyik jelképének számító tv-torony lábánál felállított szabadtéri színpadon minden együttes csak egy műsorszámot mutathatott be; a MTF táncosai a szatmári táncokkal a „Legenergikusabb produkció” fesztiváldíját nyerték el.

Némi csalódást jelentett, hogy a néptánc-találkozónak beharangozott programban a miénk mellett alig két-három együttes táncolt valóban néptáncot. A kínai együtteseket szinte kivétel nélkül csak lányok-hölgyek alkotják. (A férfiak talán a klasszikus harcművészetek hagyományait ápolják, a tánc csak a „nők ügye”.) A diákok alkotta csoportok mellett szép számmal láttunk nyugdíjasokból álló együtteseket is: Kínában jelentős mozgáskultúra: sokan sportolnak, táncolnak – akár még az utcákon, parkokban is, így nem csoda, hogy az amatőr együttesekben is sok a lelkes (és rengeteg szabadidővel rendelkező) nagymama. A gála másnapján

Végső – Hortobágyi: Kalotaszegi táncok

egy, 28 emeletes házakkól álló (!) lakópark belső terén lépett fel öt együttes, köztük a magyarok is. A térre is sokan jöttek, az ablakokba kikönyökölve is figyelték a bemutatót – még magyar család is akadt közöttük.

A szabadtéri előadást követő szabadtéri öltözés-csomagolás után repültünk vissza Pekingbe, ahol valamennyi MTF-s találkozott. Pekingtől szakadó esőben búcsúztunk, azt remélve, hogy még visszatérhetünk – táncolni is, nézelődni is!

Schanda Beáta

Seregi – Dohnányi: Variációk egy gyermekdalra

Tánc tanítás Japánban,

Timár Sándor és Böske
kiotói egyetemistákat tanít
2010. október

Fotók: Timár Mátyas

TIMÁR SÁNDOR ÉS TIMÁR BÖSKE, A CSILLAGSZEMŰ TÁNC-EGYÜTTES ALAPÍTÓ KOREOGRÁFUSA ÉS MŰVÉSZETI IGAZGÁTOJA A „MESTI” 80. SZÜLETÉSNAPI ÜNNEPSÉGE UTÁN SZINTE AZONNAL ÚTNAK INDULT, HOGY JAPÁNBAN 2010. OKTÓBER 7–19. KÖZÖTT ISMÉT MAGYAR NÉP-

Beszámoló a 75. japán utunkról
és előzményeiről – I. rész

„1978-ban a Bartók Béla Táncegyüttesel meghívást kaptunk Angliába, a Billinghami Nemzetközi Néptánc Fesztiválra. Ekkor a Bartók már 18 éves volt, és sikeresen szerepelt a hazai táncfesztiválokon: a Zalaegerszegi Kamara Fesztiválon és a Szolnoki Néptáncfesztiválon. Több kiemelkedő díjat is kapott. Ez lehetett az oka annak, hogy Billinghambe is meghívták, ahol szintén nagy sikert arattunk – számol be Timár Sándor a Japánban folytatott pedagógiai munka indulásáról. – A fesztivál kezdetén a város főutcáján a meghívott együtteseknek zenés-énekes-táncos felvonulást kellett tartaniuk. A felvonuláson felütné egy különös, meglepően viselkedő japán úr, aki az utcán hanyattfekve kamerázta a táncosokat. Amikor a fesztivál befejeződött, a rendezők egy ünnepi fogadást szerveztek, és akkor ez az úr odajött hozzánk. Bemutatkozott, és elmondta, hogy ő Yutaka Harada, a fukuokai TV igazgatója és a Japán Táncszövetség elnöke. Feleségem, Böske tolmácsolt angolul. Az úrnak nagyon tetszett a Bartók Táncegyüttes produkciója. Ő volt az, aki megkérdezte: volna-e kedvünk Japánban magyar néptáncot tanítani? A felkérést elfogadtuk. És alig, hogy hazakerestünk, két hét múlva már meg is érkezett a felkérő levél egy másfél hóna-

pos tanítókörútra Japánba, Sapporótól Fukuokáig, 1979 tavaszára.

A körút rendkívül eredményes volt, úgy-hogy többször is meg kellett ismételnünk. Kezdetben kétévenként. Közben a hazai munkám is többoldalú lett. A Bartók Együttes sokféle hazai és külföldi fellépést adott, miközben a hazai és kárpát-medencei gyűjtőutak mellett az Állami Balett Intézet néptáncotagozatát is vezettem Györgyfalvai Katalinnal még 1983-ig (1971-től). Időközben azonban a Magyar Állami Népi Együttes művészeti vezetését is elvállaltam 1981–1996-ig. Ezek után már csak rövidebb időre tudtunk Japánba utazni. A problémát megértették, s úgy döntöttek, hogy a legjobb táncosokat és pedagógusjelölteket Tokióba és Kiotóba hívják, hogy a tőlünk tanult táncokat ők adják tovább az ország más egyeteméin. Ettől kezdve e két városba mentünk, ahol 80-100, sőt, még több hallgató tanult tőlünk, nagy lelkesedéssel. Kezdetben Böske tolmácsolt, mivel jól beszél angolul. Vásároltam ugyan japán nyelvkönyvet is, szótárt is még az első utazásunk előtt, de végül nem kellett megtanulnom japánul. Már a második utunkon jelentkezett ugyanis három-négy táncos a tolmácsolásra, mert kiderült, hogy ők tanulták meg a magyar nyelvet!

Meglepetésünkre, egyszer egy táncos anyuka kicsi lányát a karján hozta a tanfolyamra, s kérte, hogy a leányka hadd köszöntsön minket. Ekkor a kislányka elkezdett énekelni: „Éjjik a szőlő, hajjikk a vessző...!” – ez volt a „köszöntés”. Kedvesebb nem is lehetett volna...

A 75. alkalommal már legidősebb fiunk, Mátyas segítette a tanítást. De – fogalmazhatok így is – a „megszokott” helyünkre mentünk: Kiotóba, ahol Böskevel madoccai és lőrincrevi táncokat tanultak és Tokióba, ahol az idő rövidsége miatt már „csak” lőrincrevi táncokat tanultak a japán fiatalok.

Az évek során, nekik köszönhetően – áttételesen – napjainkra már több ezer tanítványunk van Japánban! Sőt, nem túlzás, ha azt mondom: a tőlünk tanult táncokat már egész Japánban tanulják az érdeklődő fiatalok. Rendszeresen tartanak táncházakat, a magyar példát követően, és országos táncháztalálkozókat is szerveznek. Több zenekar is alakult, akik bizony, remekül húzzák a táncosoknak a magyar zenét.

A 80. születésnapi ünnepségemre eljött két csoport, az egyik Tokióból, a másik Kiotóból, és a Művészetek Palotájában hatalmas sikert aratott. A tokiói csoport vezetője, Takasi San a saját maga által készített, magas színvonalú koreográfiáját adta elő csoportjával.”

hetvenötödyször!

TÁNCOT TANÍTSON. MINDKETTEN NAGY ÖRÖMMEL VÁLLALKOZTAK A HOSSZÚ ÉS FÁRADÁSOS ÚTRA, HISZEN A NÉPTÁNC TANÍTÁSAIK SORA ÉPP EKKORRA ÉRTE EL A BŰVÖS 75-ÖS SZÁMOT! AZT HISZEM, RAJTUK KÍVÜL SENKI NEM MONDHATJA EL MAGÁRÓL MAGYARORSZÁGRÓL, HOGY AZ ANYANYELVI SZINTŰ MAGYAR NÉPTÁNCOT ENNYIRE SOKSZOR TERJESZTETTÉK VOLNA A FELKELŐ NAP ORSZÁGÁBAN! DE NEM TÉVEDEK, HA ÁLLÍTOM: EZZEL A MISSZIÓVAL ŐK MÉG EURÓPÁBAN IS RITKA KIVÉTELEK!

ÉLMÉNYEIKET A TÁNCMŰVÉSZET 2000/4. ÉS 2004/4. SZÁMÁBAN EGYSZER MÁR MEGÖRÖKÍTETTÜK. A 75. JUBILEUM ALKALMÁBÓL AZONBAN MINDENKÉPP FONTOSNAK TARTOM, HOGY BESZÁMOLÓJUKAT ÉS LEGÚJABB ÉLMÉNYEIKET-TAPASZTALATAIKAT KÖZREADJUK; KÖZKINCCSÉ TÉVE A LAP OLVASÓI SZÁMÁRA IS. (A SZERK.)

„A budapesti ünnepi műsorban szereplő két japán csoporttal pár nap múlva együtt utaztunk Japánba – veszi át a szót Böske. – Fantasztikus élmény volt, amire még szintén nem volt példa. Lelkesedésüket mutatja, hogy nemcsak saját költségükön jöttek Budapestre, de még éves szabadságukat is rááldozták erre a vendégszereplésre.

Egyébként azt se feledjük el, hogy már amikor Sándor az Állami Népi Együttest vezette, többször is szerződötetett japán táncosokat. A Csillagszemű Táncegyüttesben is táncol egy kitűnő szólista: Suzuki Jin, aki már 11 éve él Magyaror-

szágon, nős, és kislia is ügyesen tanulja papájától a magyar táncot.”

„A két nép kapcsolatáról és a japán gondolkodásmódról egyébként mindent elárul, amit az egyik utunk során egy japán fiattól hallottam – meséli ismét Sándor. – Előadást tartottunk a magyar történelemről és kultúráról, a végén pedig megkérdeztem a hallgatóktól, hogy miért is érdeklődnek ennyire egy ilyen távoli kultúra iránt. Az egyik kiotói egyetemista azt felelte: ‘Először is azért, mert mi testvérepek vagyunk, a közös őshazából mi a szigetvilágba jöttünk, ti pedig a Kárpát-medencébe. Másodsor

pedig, mert számunkra minden emberi érték fontos.’

„Enélkül a nemes tolerancia nélkül mi sem érthetünk volna el ennyi elismerést – folytatja Böske –, mint amiben részünk volt és van is Japánban. Az, hogy a japán császári palotában is szerepelt a Csillagszemű Táncegyüttes, és a magyar gyerekek beléphettek a palota falai közé, vagy ahogyan a mostani utunk során Sándort ünnepelték, nemcsak felemelő érzés volt, de megmutatta, hogy a tánc és a művészet számára nincsenek távolságok a világban!”

Timár Sándor – Timár Böske

*Timár Máttyás, Böske és Sándor a tokiói tanfolyam hallgatóinak körében
2010. október*

Újdonságok a Wiener Sta

HARANGOZÓ GYULA BALETTIGAZGATÓ 2005-ÖS KINEVEZÉSEKOR DAS BALLETT NÉVEN EGYESÍTETTE A BÉCSI STAATSOPER ÉS A VOLKSOPER BALETTGYÜTTESÉT, HOGY EZZEL IS TÖBB FELLÉPÉSI LEHETŐSÉGET BIZTOSÍTSON A KÉT TÁRSULAT TAGJAINAK. MEGBÍZATÁSÁNAK LEJÁRTA UTÁN SZEPTEMBER ELSEJÉTŐL MANUEL LEGRIS, A PÁRIZSI OPERA KORÁBBI DANSEUR ETOILE-JA LETT AZ UTÓDA, AKI EZT AZ ELNEVEZÉST WIENER STAATSBALLETT-RA VÁLTOZTATTA, ÉS EGYÜTTAL AZ ISKOLÁNAK: A BALLETTSCHULE DER WIENER STAATSOPER INTÉZMÉNYÉNEK MŰVÉSZETI VEZETŐJEKÉNT IS ÁTVETTE A HELYÉT. A TELJESSÉG KEDVÉÉRT: IOAN HOLENDER OPERAHÁZI IGAZGATÓ NYOMÁBA DOMINIQUE MEYER LÉPETT, A BUNDESTHEATER-HOLDING KERESKEDELMI VEZETŐJE PEDIG DR. GEORG SPRINGER LETT, AKHEZ A BURGTHEATER IS HOZZÁTARTOZIK.

Az új balettigazgató szólótáncosként 1985 januárjától vendégszerepelt gyakran a bécsi színpadon, így sem a művész-kollektívát, sem a közönséget nem érheti különösebb meglepetés. Első intézkedései közé tartozott – az új operaigazgatóval teljes egyetértésben –, hogy a balettgyüttes élére lehetőleg saját művészek kerüljenek, és ne máshonnan szerződtessenek protagonistákat. Így a szentpétervári születésű és végzettségű, majd az ottani Mariinszkij Színházból pár éve Bécsbe szerződött *Olga Esina* és *Maria Yakovleva* oldalán szintén „földijük” – *Vladimir Shishov* – kapta meg az első szólótáncosi címet, illetve kinevezték még a pozsonyi *Roman Lazikot* is. Közülük Esinát és Shishovot a hazai közönség is ismerheti már budapesti fellépéseik miatt, mindhárman eltáncolták a Bécsben felújított Harangozó-ballettek főszerepeit, Lazik pedig *Lukács András: In Your Eyes My Face Remdins* című kortárs koreográfiájában is táncolt.

A magyar balettbarátoknak nem kell bemutatnunk a minszki születésű magántáncosnőt, *Irina Tsybalt* sem, aki a budapesti operaházban 2002-2005 között viselt azonos titlust, akárcsak a mostani bécsi demiszólisták közül *Lukács András* és *Szabó Richárdot*. És ezzel korántsem ér véget a jelenleg is Bécsben táncoló magyarok listája, mivel a nemzetközi összetételű balettkar tagja a győri *Csokán Vivien* és a pécsi *Bakó Attila* éppúgy, mint Erdélyből a sepsiszentgyörgyi *Ledán Eszter*, a Felvidékről a pozsonyi *Andrea Némethová* és Malackyból *Erika Kovácsová*, végül az angliai Hounslowból *Suzanne Kertész* egyaránt.

Mire e sorok megjelennek, már nemcsak az évad premierjeinek sora és a szezon repertoárja vált közismertté, hanem túl vagyunk a Staatsoper és a Volksoper egy-egy balettbemutatóján is.

Október 24-én láthatta először a közönség

Juwelen der Neuen Welt (Az Újvilág ékszerai)

összefoglaló címmel az úgynevezett „amerikai estet”, amely négy részből álló tisztelegés a neoklasszika előtt. Ám „az ördög a részletekben rejtőzik”, és ha alaposabban végiggondoljuk az egészet, egyhamar felfedezzük nemcsak a zeneszerzők, hanem a koreográfusok közvetlen vagy közvetett európai gyökereit is. Ráadásul a négyből az egyetlen valódi bécsi újdonság *Twyla Tharp*:

Variációk egy Haydn-témára című koreográfiája *Johannes Brahms* azonos nevű darabjára, amelynek ősbemutatója 2000 tavaszán volt New Yorkban, az *American Ballet Theatre (ABT)* interpretálásában.

A szaksajtó annakidején mint „az amerikai táncavantgárd egyik ikonjának neoklasszikus balett-tanulmányaként” méltatta. Itt most az összeállítás második számaként, *Santo Loquasto* borostyánsárga árnyalatokban tartott jelmezeivel és *Jennifer Tipton* megvilá-

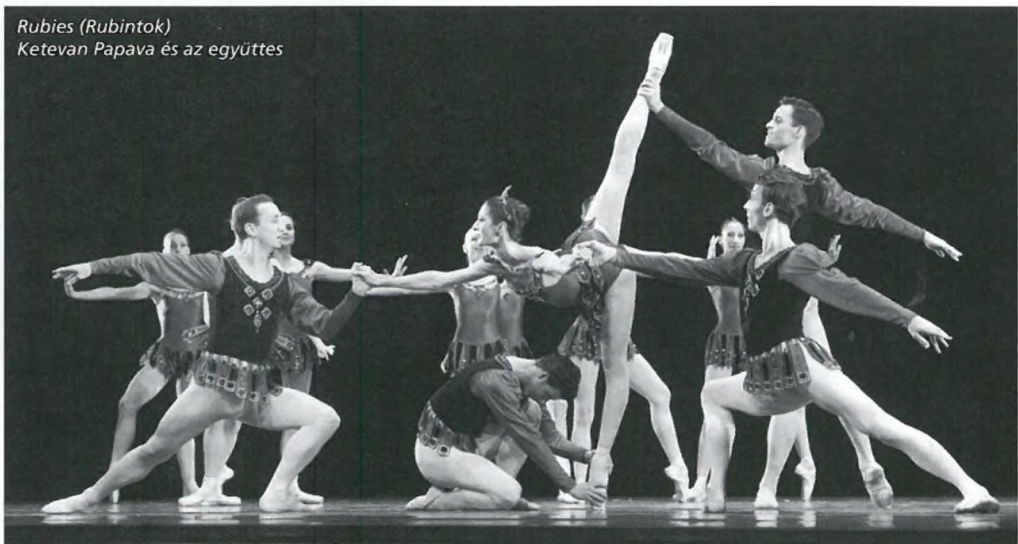
Balletek repertoárján

gításában került a színpadra, *Elisabeth Golibina* – *Vladimir Shishov*, *Ketevan Papava* – *Alexandru Tcacenco*, *Rui Tamai* – *Denys Cherevychko*, *Irina Tsymbal* – *Kirill Kourlaev*, *Maria Yakovleva* – *Roman Lazik* és mások előadásában.

A tulajdonképpeni felújítások közül *George Balanchine* egy-egy műve jelenti a nyitányt és a frappáns záróakkordot. A grúz származású, orosz kultúrájú, évtizedeken át francia nyelvterületen élő, majd véglegesen Amerikába emigrált mester nemzetközisége nyilvánvaló tény, mint az is, ahogyan a cári tradíciót tudta ötvözni az újvilági modernséggel.

Csajkovszkij 3. zenekari szvitjének negyedik tételére tervezett koreográ-

Rubies (Rubintok)
Ketevan Papava és az együttes

Variációk egy Haydn-témára
Elisabeth Golibina és Vladimir Shishov

Fotók: Wiener Staatsoper GmbH / Michael Pöhn

fiáját Bécsben először 1998 novemberében mutatták be

Thema und Variationen (Téma és Variációk)

címmel, *Christian Lacroix* divattervező kosztümjeivel, amelyeket a mostani betanulásra is átvettek, *Olga Esinával* és *Eno Pecivel* az együttes élén. *Sztravinszkij: Capriccio zongorára* és *zenekarra* című muzsikájára a másik Balanchine-ballett: az *Ékszerek* egyik részlete, a

Rubies (Rubintok)

először 2000 júliusában került az osztrák közönség elé. A vörös drágakövek ragyogását most *Karinska* bordó selyem és bársony öltözékei hangsúlyozzák ünnepélyeseen, *Maria Yakovleva*, *Ketevan Papava* és *Mihail Sosnovschi* triójával a főbb szerepekben. Ezzel egyidőben volt az első bécsi bemutatója

The Vertiginous Thrill of Exactitude

címmel *William Forsythe* koreográffiájának is, *Schubert C-dúr szimfóniájának* negyedik tételére, amelyet három táncosnőre (itt most *Kiyoka Hashimoto*, *Liudmila Konovalova* és *Franziska Wallner-Hollinek* előadásában), valamint két táncosra tervezett (*Denys Cherevychko* és *Masayu Kimoto* jelenlegi szereplésével), a klasszikus ballett pózoló allűrjeinek virtuóz kifigurázására. Ezt hangsúlyozzák tovább *Stephen Galloway*

egyetlen vékony rétegből álló, merev formájú és folyton billegő tütűi is, vagy a jelmezek rikító kék és zöld koloritjának kontrasztja. Az est a maga összhatásában a neoklasszika hűvös eleganciájának és az újvilág dinamikus ritmusának szerves ötvözetét hozta.

A szélesebb közönségnek szánt, népszerű darabok befogadására alkalmas Volksoperben november 20-ától látható *Patrick de Bana* nigériai származású, Hamburgban tanult Bėjart-szólista és a társulati tag *Nacho Duato* táncos-koreográfus-filmes, cselekményes darabja.

Marie Antoinette

címmel az osztrák és francia történelemben gyökerező sztori Mária Terézia legkisebb leányának tragikus sorsát jeleníti meg mozgásművészeti eszközökkel, a bécsi Hofburgtól a versaillesi kastélyig, extravagáns életvitelétől teljes elszigetelődésén át a kivégzéséig. Zenei aláfestésként a főszereplő 18. századi kortársainak muzikájából szolgál egy válogatás; a jelmezeket *Agnes Letestu* tervezte, a világítás *James Angot* munkája.

S hogy a további tervekről is szó essék: 2011-ben a Staatsoperben a január eleji *Schritte und Spuren (Léptek és lábnyomok)* a cseh *Jiří Kylián* és *Jiří Bubeníček*, a finn *Jorma Elo*, a brit

Téma és variációk – Olga Esina és Vladimir Shishov

Paul Lightfoot és a spanyol *Sol León* egy-egy darabjával, majd – február végén – a *Nurejev-féle Don Quijote* felújítása: mint az új balettigazgató tisztelgése néhai mentora előtt. 2011 május elején pedig egy *Hommage an Jerome Robbins-triptichon* következik, mert az egykori Broadway-koreográfus oeuvre-je egyelőre „fehér folt” a császárvárosban. Manuel Legris hagyomány-teremtőnek szánja a jövő év júniusában az *első Nurejev-Gálát*, amelyet ezután évenként tovább visznek, hiszen a világsztár nemcsak

a párizsi, hanem a bécsi operaház balettegyüttesének életében is fontos szerepet játszott. A 2010/2011-es évad a Volksoperben *Maurice Bėjart: Le Concours (A verseny)* című premierjével és a *Junge Talente des Wiener Staatsballetts (A Bécsi Állami Balett ifjú tehetségei)* bemutatójával zárul, amelyen az együttes feltörekvő tagjai olyan szerepekben és koreográfiákkal is a nyilvánosság elé léphetnek, amelyekre szezon közben, a repertoáron belül nem nyílt lehetőségük.

Wagner István

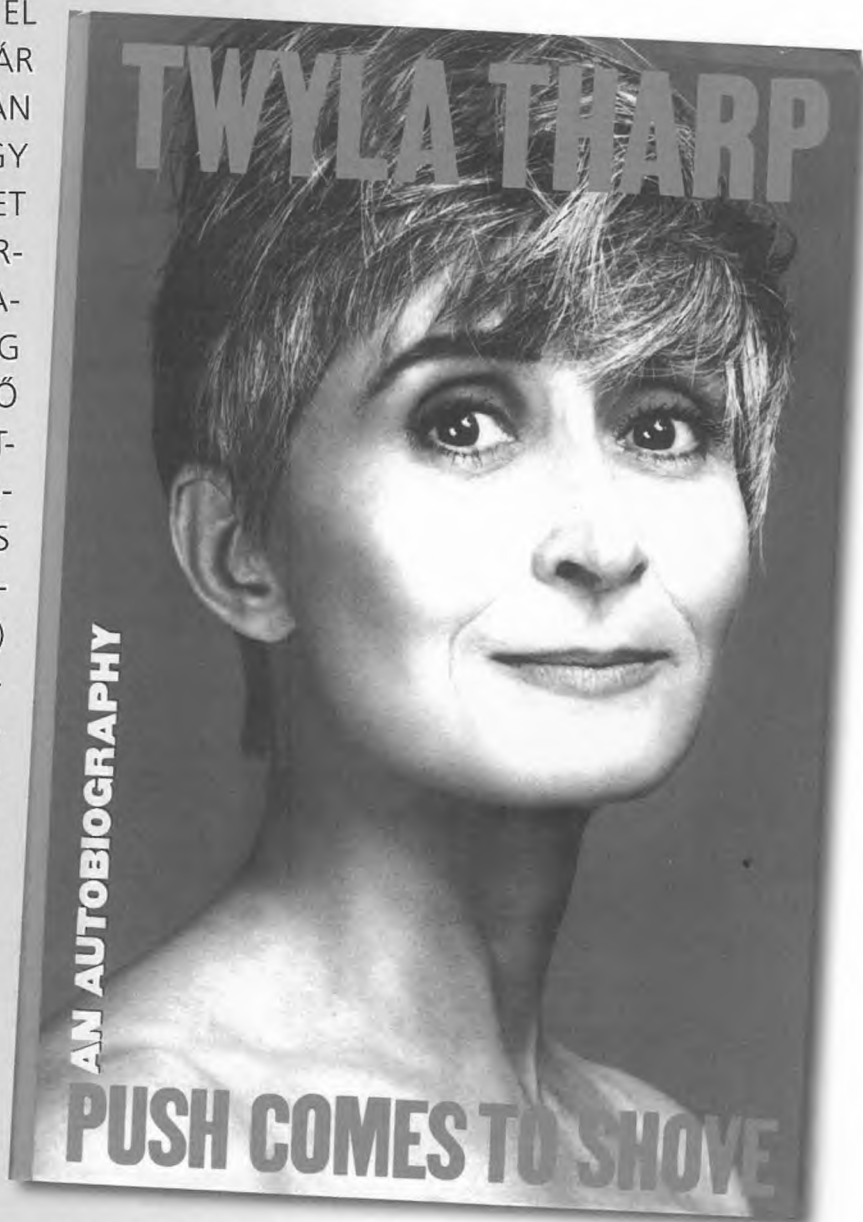
The Vertiginous Thrill of Exactitude
Liudmila Konovalova, Masayu Kimoto és Kiyoka Hashimoto

Fotók: Wiener Staatsoper GmbH / Michael Pöhn

Come Fly Away

„COME FLY AWAY” – RIKOLTOTTA A NEONREKLÁM 2010 NYARÁN A BROADWAY FÖLÖTTI ÉJSZAKAI ÉGBE. MAGYARUL VALAMI OLYASMI, HOGY „GYERE, REPÜLJÜNK EL INNEN EGYÜTT.” MÁR CSAK AZ ELŐADÁS UTÁN TUDTAM MEG, HOGY TWYLA THARP, AZ ESTET KIGONDOLÓ, MEGSZERKESZTŐ, KOREOGRAFÁLÓ, RENDEZŐ ÖREG SZÍNPADI RÓKA (A JELZŐ NEM A KORÁRA VONATKOZIK, HANEM KIZÁRÓLAG HÉTPRÓBÁS ÉS MULTILATERÁLIS SZAKMAI GYAKORLATÁRA) EGY FRANK SINATRA-DAL KEZDŐ SZAVAIT VÁLASZTOTTA AZ ÚJ MUSICAL CÍMÉÜL. PERSZE NÉMI MÓDOSÍTÁSSAL, MIVEL A CÍMADÓ SZÁM SZÖVEGE NEM PONTOSAN AZONOS A DARAB CÍMÉVEL: „COME FLY WITH ME” – ÉNEKLI A TÁRSULAT. AMIKOR A „COMPANY” AJKÁN FELHANGZIK A DAL, A NÉZŐK – A FELISMERÉS BOLDOG ÖRÖMÉBEN – BELE IS TAPSOLNAK.

Twyla Tharp New Yorkban koreografál, rendez, röpül!

Come Fly Away

A **COME FLY AWAY** sikerének első számú garanciája a koncepciót, a rendezést és a koreográfiát is jegyző **Twyla Tharp**, aki egyike a napjainkban működő legsokoldalúbb, legfelkészültebb művészeknek. 135 munkája közül nem egy újdonságnak számító balett, illetve modern tánc. Munkái eddig négy Broadway-előadásban, öt hollywoodi filmben és számtalan TV-műsorban voltak láthatóak. Első Broadway-munkája az 1980-ban bemutatott *When We Were Very Young*. A legnagyobb sikerek, amikben Tharp közreműködött: a *Hair* és az *Amadeus* színházi előadásai mellett a TV-re készült és számtalanszor megismételt *Baryshnikov* by Tharp.

Munkáiért kapott legrangosabb díjai: egy *Tony*, két *Emmy*, az *Elnöki díj* (amolyan amerikai Kossuth-díj, amit a mindenkori amerikai elnök ad át személyesen a washingtoni Kennedy Center színpadán), továbbá a *National Medal of the Arts* emlékérem, valamint még jó néhány más kitüntetés, az est precíz és részletes *Műsorfüzete* szerint 13 sorban...

Tharp 1965-ben alapította meg a nevét viselő táncgyűttest. De műveit – saját társulata mellett – táncolta/táncolja, azaz átvette többek között a *Joffrey Ballet*, az *American Ballet Theatre*, a *Paris Opera Ballet*, a londoni *Royal Ballet*, a *New York City Ballet*, a *Hubbard Street Dance*, a *Boston Ballet*, a *Martha Graham Dance Company*, a *Miami City Ballet* és a *Pacific Northwest Ballet*. Ennyit Twyla Tharp nemzetköziségeről! 1992-ben *Push Comes to Shove* című önéletrajza is megjelent. (A cím szó szerint: „Nyomásra lökés jön”, de értelmileg olyasvalamit jelent, hogy „Minden kötél szakad”.)

Come Fly Away és Frank Sinatra

A *Műsorfüzet*, amely pontosan felsorolja a program végén mindazok nevét, akik a számokat annak idején Sinatra hangjához „arranzsálták”, csak később említi meg a zeneszerzőket. Többek között *Benny Goodmant*, *George* és *Ira Gershwint*, *Paul Ankát*, *Jacques Revaux-t*, *John Kandert* vagy *Walter Donaldsont*, *Cole Portert* és az összes többi hírességet a 30-as, 40-es, 50-es évekből. Az előadás során felhangzó 34 (!) szám közül hatot még

magam is jól ismertem. Ezek az „I've Got You Under My Skin”, „Witchcraft”, „Yes Sir, That's My Baby”, „My Way”, „My Funny Valentine” és a „New York, New York”.

S bár a 34 „megtáncolt” Sinatra-dalból tehát 28 ismeretlen volt, az egész műsor hangzása mégsem hatott idegenül: mintha az ötvenes, hatvanas években, a recsegve-ropogva fogható *Montecarlo* és a még recsegősebb-ropogósabban *Amerika Hangja* adásaiban hallgattunk volna ilyenféle zenét. A számok mind hangfelvételtől szóltak; valamilyen *eredeti*, vagyis mindvégig *Frank Sinatra* hangja töltötte be a termet.

„Ha becsukom a szemem” – gondoltam, amikor beültem a nézőtérre -, „akármilyen lesz ez a *Come Fly Away*, rosszul már nem járhatok.”

Come Fly Away és Twyla Tharp

Az előadásnak tizenhat énekes-táncos fellépője van. Közülük *tíznek* a neve darabbeli szerepnevével és megjelenésük sorrendjében, egyenként olvasható a műsorfüzetben a *CAST* (szereposztás) – címszó alatt. Ők tehát a *szólisták*, bár az est során ritkán láttam egyetlen szereplőt „szólózni” a színen; magányos párt is csak nagy ritkán.

A főszereplők nevei alatt az ENSEMBLE, vagyis a *társulat*: hat név egy tömbben, de a fentiekkel azonos méretű, azonos vastagságú betűvel szedve. Az est első részében akárhogy is figyeltem őket, meg nem tudtam volna mondani, melyikük a „cast” és melyikük az „ensemble”!

Csak a második rész első harmadától kezdett kivillanni társai közül két, három pár. Ők sem annyira elvitathatatlanul magasabb teljesítményűkkel (hisz mindnyájuk teljesítménye „magas”), sokkal inkább *személyes varázsukkal*. Az egyik férfitáncos, nem vitás, elsöpörő humorával: nem bohóckodott, csak tudta, amit kevesen: karikírozni a koreográfia egyes elemeit anélkül, hogy nehézségi fokukon egy körömfeketényt is könnyítene. Különben mintha a férfiak lettek volna a lehangrolóbb képességűek: legalábbis az ő szerepükben volt több a látványos „truváj”.

A *Come Fly Away* két éve Atlantában – az *Elfújta a szél* és az 1996-os olimpia városában – került először színre, 2010. március 25-én pedig New York-ban debütált. Azóta minden egyes tavaszi vagy nyári napon, esőben, szélben vagy pokoli hőségben, a *hét hét napján kilencszer megy az előadás: esténként mindig, valamint szerdán délután és szombaton délelőtt is*.

A darab tíz vezető szereplője – táncos-énekes (?), vagy énekes színésze (?), vagy színész-táncosa (?) közül a többség az ősbemutató óta abszolvál a heti kilenc előadásból hatot, olyan lendülettel, amit „a mieink”, a magyar repertoár rendszeréhez (a minden este más darabhoz) szokott színészeink talán már a bemutatót követő évadra sem tudnának teljesen megőrizni. (A táncstudással párhuzamos énektudásról nem is beszélve.)

Új zenés szerelmi viszony

Az előadás plakátjain, szórólapjain, még a jegyeken is a cím alatt, mintegy műfaji meghatározás gyanánt ez áll: „a new musical love affair.” *Új zenés szerelmi viszony*. Hm. (Igaz, angolul nem hangzik ilyen furcsán.)

De hát miről is szól a *Come Fly Away*?

Nincs igazán meséje. Díszlete sincs: a színpad teljesen üres, csak a fény változik számról számra, időnként szám közben is. Nincs jelmez sem, pontosabban a színpadon egyszerű

utcai ruhát viselnek a szereplők. A történet annyi, hogy ezek a kóbor fiúk és nők összeismerkednek, útjaik elválnak, esetleg megint kereszteznek egymást, hogy újra összetalálkozzanak és újra szétmenjenek. Lehetne a cím EGYPERCES SZERELMEK is. (Aki ismerősnek hallja a címet, bocsássa meg nekem a használatát: egy saját *monológ-darabomtól* vettem kölcsön. Talán még jobban is illik Twyla Tharp estjéhez, mint az enyémhez.)

Az új musical és a Broadway

A *Come Fly Away* a Broadway-színházak egyikében, a színházaktól hemzsegő „fóutca” alvégén, a *Marquis Theatre*-ben fut a 2010-es nyári „uborkaszézonban”. Ami persze arrafelé igazán sosincs. Főként nem a nézők számát illetőleg. A világ négy égtája felől nyaranta idezúduló turisták garantálják, hogy nincs az a zenés-táncos előadás, lett légyen akár közepes (gyenge a Broadway-n egyáltalán nincs, mert nem éri meg!), ami foghíjas nézőtér előtt menne. Függetlenül attól, hogy a bemutató utáni kritika mit írt róla. A turista nem olvas bemutató utáni kritikát (hol van ő akkor?!), hozzá csak a kritikából kiemelt, idézőjelbe tett *egymondatos superlatívusz jut el*, amit a színház bejárata előtt és a színházi műsorokat közlő napi sajtóban talál. És ugye, nincs az a bűn rossz kritika, amiből nem emelhető ki, hogy „X. Y. ruhái remekek”.

Bár azt hiszem, a New Yorkon nyaranta átzúduló külföldi turisták semmit nem olvasnak a darabokról, amikre jegyet vesznek. A néhány napra érkező turista ahhoz vesz jegyet, amihez kap, mégpedig a színházi világ szívének számító *Times Square* közepén található jókora, önálló jegyirodában. És ott mire kap? A rá méretezett, nemcsak nyelvtudást, de nagy odafigyelést sem igénylő, könnyen emészthető előadásokra, amelyekben többnyire örökzöld slágerekből összeválogatott zenére lenyűgöző energiával táncolnak az együttesek táncosai, amikor éppen nem énekelnek. Mivel aki a Broadway musicaljeiben szerepet kap, annak mindennek kell lennie: *énekesnek, táncosnak, színésznek is*. (Az *off-Broadwaynek* nevezett távolabbi, zseb-, pince-, padlás- és éttermi színházakban – *dinner theater* – még jegyszédőnek, ruhatárosnak, pincérnek is!) Bár igaz, többnyire még neve-

nincs fiatalokból áll a nyári előadások társulata (*Summer stock* a szakmai nevük). A Broadway gyakran nem is a jelen, hanem a *jövő* színházi élete: akit ilyenkor, nyáron lát a néző, azt néhány év múlva már nem igen láthatná, ilyen áron biztosan nem, mert a *Summer stock* kezdője, ha megállta a helyét, addigra már úgy felfutott a „színház az egész világ” festett egére, hogy az átlagturista pénztárcájának megengedhetetlen áron árusítanak a vele futó produkciókhoz a jegyeket.

Nem mintha ezek a nyári produkciók olcsók lennének. Jómagam 66 dollár 50 centet fizettem a meredek, a színpad fölé emelkedő nézőtér utolsó sorába szóló helyemért. (Szakmai tiszteletjegyet legalább egy héttel előbb kellett volna kérelmeznem. Amikor még bőrdöntés csomagoltam Budapesten.) Azonban az itteni utolsó sorból is jobban lehetett látni, mint egyik-másik budapesti színház elegáns helyéről, ahol ha kissé magasabb néző kerül elélem, „hátrányosan megkülönböztetett” státusba kerülhetek, vagy ahol, ha a helyem a bal oldalra szól, csak azt látom, amit a rendező az én oldalamra állított, és fordítva. Mindez az amerikai profizmusban egyszerűen nem fordulhat elő. És mint a műsorfüzetben láttam, itt nem egy *Summer stock*, hanem csupa olyan szereplő táncolt és énekelt, aki Broadway-debütjét megelőzően olyan társulatoknál táncolt, mint *William Forsythe*, vagy *Roland Petit* együttese, mint a *Paris Opera Ballet*, a *Pacific Northwest Ballet* vagy a *Miami City Ballet*; és olyan koreográfusokkal dolgozott, mint *Matthew Bourne*, *Moses Pendleton*, vagy *Jiri Kylian*. Elképesztő, hogy hányan hány musicalban, TV-show-ban és filmben szerepeltek éveken át ahhoz, hogy a *Marquis Theatre* menedzsmentje leszerződtesse őket a Broadway-ra!

A fenti sorok írásakor (októberben) megnéztem a New York Times hétvégi számát: a *Come Fly Away* változatlanul műsoron van. Ezek szerint biztos: Twyla Tharpa és az általa megálmodott, kitalált, megkoreografált és megrendezett előadásra eddig nem fizettek rá. Ami azt jelenti, hogy most már nem is fognak, mert amint csappanni kezdenek a nézők, a *Come Fly Away* társulata majd megrendezi vidám, rögönzésekkel tarkított darabtemetését. Azt hiszem, a március óta tartó, heti 9 előadás után meg is teheti!

Zalán Magda

Contents

TÁNC m ű v e s z e t DANCEART

Hungary's Leading
Dance Publication

Volume 41
No. 4. 2010

Editor-in-Chief: Zsuzsa Kaán

Patrons:
Iván Markó,
László Seregi

The Council of Patrons
and the Editorial Board:

Cecília Esztergályos,
Gyula Harangozó,
Gábor Keveházi,
Antal Kricskovics,
Zsuzsa Kun,
Myrtil Nádasi,
György Szakály,
Zoltán Zsuráfszky

English translator:
Tamás Kálmán

Assistant:
Ildikó Forró

Address of the Editorial office:

H-1300 Budapest,
Postbox: 142

Tel./fax: (36-1) 368-5470
www.tancmuveszet.hu
www.danceart.hu
e-mail:
danceart@t-online.hu

Art Designer:
Zsuzsa Kaán

Pre-press:
Ferenc Mező

Reading editor:
Zsuzsa Kaán

Pre-press Manager:
TRIONFO Studio

Published by:
International Dance and
Culture Foundation

Publisher: Zsuzsa Kaán

Sponsors of this issue:

NEFMI,

NKA,

International Dance
and Culture Foundation

TRIONFO Studio

HU-ISSN: 0134-1421

The No 4. issue selects
from dance events prior from
1 September to 31 October, 2010.

3 CONTENTS

MEMORIAL TABLE DEDICATION

4 *The two memorial tables of the 60 years
old Hungarian Dance Academy – Photo
report by Béla Kanyó*

WE CONGRATULATE TO OUR AWARD WINNERS

6 *Imre Kiss's decorations*

TOPICAL

7 Note of the Editor

WE CELEBRATE THE BIRTHDAY OF...

8 *...the 80 years old Sándor Timár –
Salutatory by Zsuzsa Kaán
(4th of October, 2010)*

PORTRAIT

11 ** Zsuzsa Kaán: József Nagy, or the
„Joseph Nadj-phenomenon“*

DANCE REVIEW

13 *• Contemporary ballet
László Szabó G.: „QUEEN“
– The premiere of the Győr Ballet*

16 *• Folk Dance
Emese M. Nagy: Dream Time – The
premiere of the Hungarian State Folk
Ensemble at the Palace of Arts*

18 *• Classic, modern and
contemporary ballet
* Zsuzsa Kaán: XVIII. World Stars Ballet
Gala at the Opera*

PROGRAMME SUGGESTION

21 *During Time – The premiere of the dance
section of the Géza Gárdonyi Theatre in
Eger (X)*

21 *Overdose – The premiere of the Duda Éva
Company at the Mu Theatre (X)*

22 *Eozin Stars – The premiere of the Misina
Dance Company and Dance Theatre at
the National Theater of Pécs (X)*

LIVING FOLK DANCE HISTORY

23 *Zsuzsa Kővágó: There is no present
without the past – Introduction to the
series „The Portrait Gallery of the Folk
Dance Choreographers“*

25 *Gábor Mészöly: „Homeland Dancers“ –
The connection of Transylvania and the
Honvéd Ensemble*

HUNGARIANS IN THE WORLD

28 ** Beáta Schanda: The students of the
Hungarian Dance Academy travelled to
China*

30 ** Sándor Timár and Böske Timár:
Dance teaching in Japan – for the 75th
time*

WORLD MIRROR

32 *István Wagner: New pieces on the
repertory of the Wiener Staatsballett*

35 *Zalán Magda: Come Fly Away – Twyla
Tharp choreographs, directs, flies in New
York!*

39 CONTENTS

40 EXCERPTS

PORTRAIT

40 *Zsuzsa Kaán: József Nagy, or the
„Joseph Nadj-phenomenon“*

DANCE REVIEW

40 *• Classic, modern and
contemporary ballet
Zsuzsa Kaán: XVIII. World Stars Ballet
Gala at the Opera*

HUNGARIANS IN THE WORLD

41 *Sándor Timár and Böske Timár: Dance
teaching in Japan – for the 75th time*

41 *Beáta Schanda: The students of the
Hungarian Dance Academy travelled to
China*

42 PROGRAMME OF DANCE PALETTE® 2010

Article marked * have an English version.

PORTRAIT

József Nagy, or the “Joseph Nadj-phenomenon”

ON THE 1ST OF OCTOBER JÓZSEF NAGY, THE INTERNATIONALLY WELL-KNOWN AND ACKNOWLEDGED CONTEMPORARY ARTIST GUEST PERFORMED AT NATIONAL THEATRE OF PÉCS WITHIN THE SCOPE OF THE PÉCS – THE EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE 2010 PROGRAM. AND ALTHOUGH HE CONSTANTLY APPEARED IN THE PAGES OF THE TÁNCMŰVÉSZET FROM THE 1990s, WE STILL RECALL HIS PORTRAIT ON THE OCCASION OF HIS GUEST PLAY IN PÉCS, BECAUSE WE THINK THAT JÓZSEF NAGY'S CREATING WORK IS SUCH A PHENOMENON, ARTISTIC SIGN OF TIME, AND WHAT IS MORE IT IS SUCH A SUMMARY OF THE CONTEMPORARY DANCE AND THEATRE, WHICH CHARACTERISTICS INFLUENCED THE MOST OUTSTANDING CONTEMPORARY CHOREOGRAPHERS FROM YVETTE BOZSIK TO GÁBOR GODA AND FROM GYULA BERGER TO ZOLTÁN NAGY.

ZSUZSA KAÁN

DANCE REVIEW

XVIII. World Stars Ballet Gala

THE WORLD STARS PRODUCTIONS – TOGETHER WITH HUNGARIAN STATE OPERA HOUSE – ORGANISED ITS INTERNATIONAL BALLET GALA FOR THE 18TH TIME ON THE 25TH OF SEPTEMBER, 2010. BUT THE CONCEPTION – MODELLED ON THE CANADIAN ‘LE GALA DES ÉTOILES’ BY VICTOR M. MELNIKOFF –, NAMELY TO COLLECT WORLD STARS FROM THE FIELD OF BALLET, AND PRESENT THEM TO THE AUDIENCE DURING A TWO-PART BALLET EVENING, DID NOT RESULT A MORE “GLITTERING” GALA THIS YEAR THAN LAST YEAR OR EVEN EARLIER.

THE PROBLEM IS NOT THE DECLINING QUALITY OF THE DANCER-EDUCATION, NOT THE DECREASING NUMBER OF THE INTERNATIONAL WORLD STARS, OR THE WEAKENING OF THE INTERNATIONAL RANK AND POWER OF THE BALLET ART. BECAUSE THE LEVEL OF THE DANCER-EDUCATION IS EXCELLENT ALL OVER THE WORLD! THERE ARE A SUFFICIENT NUMBER OF WORLD STARS AT THE “ROYAL” DANCE CENTERS, AND THE INTERNATIONAL RANK OF THE BALLET ART IS STRONGER THAN EVER! SO WHAT HAPPENED?

I SUSPECT THERE IS NOT ENOUGH MONEY!

BECAUSE EITHER WE RECOGNIZE OR NOT, THE FACT IS THAT THE MENTALITY OF THE HUNGARIAN ENTREPRENEURIAL SPHERE – DURING THE ALMOST TWO-DECADE HISTORY OF THE GALA – HAS NOT CHANGED SINCE THE BEGINNING! IN ABROAD THE SUPPORTING-MOOD IS INSPIRED BY THE MUCH MORE FAVORABLE TAX LAWS AS WELL, AND IT IS A QUESTION OF PRESTIGE FOR THE EDUCATED PRIVATE SECTOR TO INVEST IN CULTURE AND DANCE ART. UNFORTUNATELY THE DOMESTIC SPONSORS AND PATRONS IN HUNGARY DO NOT COMPETE WITH EACH OTHER FOR THE SAKE OF DANCE AND BALLET.

THEREFORE, THE ORGANIZERS OF THE GALA COULD RELY ONLY ON THEIR PROFESSIONAL CONNECTION SYSTEM, WHICH STILL EXISTS AFTER 18 YEARS (WHICH IS QUITE COMMENDABLE), AND ON THE OTHER HAND THEY CAN INVITE ONLY SUCH FOREIGN STARS TO BUDAPEST, WHOM THEY ARE ABLE TO PAY (WHICH IS QUITE UNDERSTANDABLE). AS A CONSEQUENCE, THERE ARE NOT ONLY WORLD STARS AT THE “WORLD STARS BALLET GALA”.

THE LEVEL – I THINK – COULD ONLY REMAIN STILL SO HIGH, BECAUSE THEY RESOLUTELY TAKE CARE TO INVITE – IF NOT WORLD STARS, BUT – LEADING SOLOISTS OF LEADING COMPANIES, AND PRESENT THEM TO THE AUDIENCE OF THE OPERA HOUSE. THE TRADITIONS AND QUALITY OF THE GALA OBLIGES THEM, OR EVEN WHAT IS MORE: THEIR OWN OBSESSION AND DEDICATION AS WELL.

THEREFORE – IN SUMMARY – WE CAN ESTABLISH THE FACT THAT THE WORLD STARS BALLET GALA IN BUDAPEST IS STILL AN IMPORTANT CULTURAL EVENT EVEN IN ITS 18TH YEAR!

ZSUZSA KAÁN

*The jury: Zsuzsa Kaán and Ildikó Pongor (in the middle)
The awarded artists of the XVIII. World Stars Ballet Gala:
Alexandra Kozmér (Budapest) and Zhu Yan (Beijing)*

*Petipa-Minkusz: Don Quijote – pas de deux
Lali Kandelaki and Vasil Akhmeteli*

Photos: Béla Kanyó

HUNGARIANS IN THE WORLD

Dance teaching in Japan – for the 75th time

Report about our 75th Japanese tour and its antecedents – Part I.

SÁNDOR TIMÁR AND BÖSKE TIMÁR, THE FOUNDING CHOREOGRAPHER AND ARTISTIC DIRECTOR OF THE STAR EYES ENSEMBLE SET OFF ALMOST IMMEDIATELY AFTER THE 80TH BIRTHDAY PARTY OF THE "MESTI" (SÁNDOR TIMÁR), TO TEACH HUNGARIAN FOLK DANCE BETWEEN THE 7TH AND 19TH OF OCTOBER, 2010 IN JAPAN AGAIN. BOTH OF THEM UNDERTOOK THE LONG AND EXHAUSTING JOURNEY WITH GREAT PLEASURE, SINCE THEIR LINE OF FOLK DANCE TEACHING HAD JUST REACHED THE MAGICAL NUMBER: 75!

I THINK NO ONE HAVE POPULARIZED THE NATIVE LEVEL HUNGARIAN FOLK DANCE SO OFTEN IN THE LAND OF RISING SUN BESIDE OF THEM! BUT I'M NOT WRONG, IF I SAY: WITH THIS MISSION THEY ARE RARE EXCEPTIONS EVEN IN EUROPE!

WE ALREADY RECORDED THEIR EXPERIENCES IN THE ISSUES 4. 2000. AND 4. 2004. OF THE TÁNCMŰVÉSZET MAGAZINE.

BUT BECAUSE OF THE 75TH JUBILEE I THINK IT IS VERY IMPORTANT TO PUBLISH THEIR REPORT AND NEWEST EXPERIENCES; MAKING THEM A PUBLIC PROPERTY FOR THE READERS OF THE JOURNAL. (THE EDITOR)

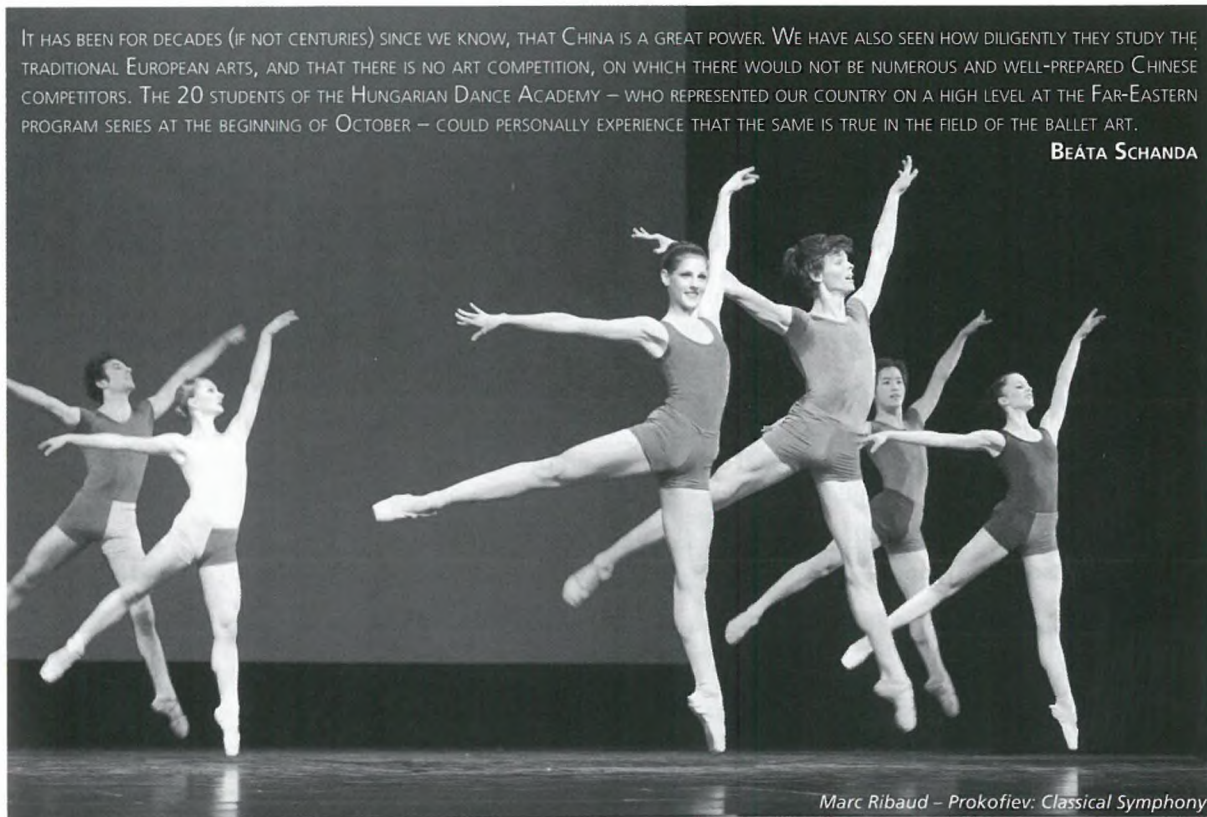
*Dance teaching in Tokyo, 2010.
Photo: Mátyás Timár*

HUNGARIANS IN THE WORLD

The students of the Hungarian Dance Academy travelled to China

IT HAS BEEN FOR DECADES (IF NOT CENTURIES) SINCE WE KNOW, THAT CHINA IS A GREAT POWER. WE HAVE ALSO SEEN HOW DILIGENTLY THEY STUDY THE TRADITIONAL EUROPEAN ARTS, AND THAT THERE IS NO ART COMPETITION, ON WHICH THERE WOULD NOT BE NUMEROUS AND WELL-PREPARED CHINESE COMPETITORS. THE 20 STUDENTS OF THE HUNGARIAN DANCE ACADEMY – WHO REPRESENTED OUR COUNTRY ON A HIGH LEVEL AT THE FAR-EASTERN PROGRAM SERIES AT THE BEGINNING OF OCTOBER – COULD PERSONALLY EXPERIENCE THAT THE SAME IS TRUE IN THE FIELD OF THE BALLET ART.

BEÁTA SCHANDA

Marc Ribaud – Prokofiev: Classical Symphony

Programme of DANCE PALETTE® 2010

Part I (18.35–19.35)

Zsuzsa Kaán – Tamás Kálmán: Greeting of the 20 years old “new” Dance Art Magazine
Mrs. Katalin Makray Schmitt: Festive Address

HUNGARIAN, NATIONALITY AND FOREIGNER STAGE FOLK DANCE

1. Sándor Timár: *Dances from Kalotaszeg*
Star Eyes Dance Ensemble
2. Zoltán Széphalmi – Gyula Karacs: *Dances from Marosmagyaró*
Gödöllő Dance Ensemble
3. István Horváth – László Rossa: *Hungarian Thunderous (Part)*
Rajkó Art Ensemble
4. Antal Kricskovics/Mária Szilcsanov – Southern Slav Folk Music: *Gemmas (Part)*
Fáklya Croatian Art Ensemble
5. Magdolna Mádi: *Avaren (Caucasian Girl Dance)*
Fire Flower Dance Ensemble (Paks) Solos by: Margit Hirczi, Noémi Kovács, Kitti Koleszár
6. Béla Ónodi – Nicola Parov: *The Ball of Devils (Kaluser – Romanian Male Dance)*
Fire Flower Dance Ensemble (Paks) Solos by: László Bozár, Dávid Ujvári
7. Gábor Mihályi – Nicola Parov: *Dream Time (Part)*
Hungarian State Folk Ensemble
8. Zoltán Zsuráfszky – Ferenc Sebő: *The Captain of the Tenkes (Part)*
Honvéd Dance Ensemble

Part II (20.00–20.40)

CLASSICAL, MODERN AND CONTEMPORARY BALLET

1. Ivanov/Vainonen – Tchaikovsky: *The Nutcracker*
Lili Felméry – József Medvecz, Soloists of the Hungarian National Ballet
2. Ivanov/Lavrovsky: *Swan Lake (Act II.)*
Alexandra Kozmér – György Szirb, soloists of the Hungarian National Ballet
3. Balázs Vincze / Irisz Nagy – montage: *Symbiosis*
Irisz Nagy – Márton Szabó, soloists of the Ballet Sopianae
4. Seregi – Mendelssohn: *Midsummer Night Dream (Pas de deux)*
Krisztina Keveházi – Bence Apáti, soloists of the Hungarian National Ballet
5. Ben van Cauwenbergh – Queen: *“Queen” (Pas de deux)*
Bálint Sebestyén – Gromann Benedict, soloists of the Győr Ballet
6. Antonia Franceschi – Maria Callas: *Memento*
Henriett Tunyogi, international ballet artist
7. Ben van Cauwenbergh – Queen: *“Queen” (Pas de trois)*
Diána Gyurmánczi – Bálint Sebestyén – Georgina Szendrei, soloists of the Győr Ballet
8. Iván Markó – Maurice Ravel: *Bolero*
Hungarian Festival Ballet Solo by: Gábor Nyári

Part III (21.05–21.40)

STAGE DANCE, COMPETITION DANCE, SHOW DANCE

1. Csaba Simon – montage: *Flying – Standard Dance Fantasy*
Ködmön Formation Dance Company (Miskolc)
2. Süttő/Tombác – montage: *Ten Dances – Variations*
Roland Süttő & Anikó Tombác (Ködmön TSE, Miskolc)
3. Silvestri/Várad: *Latin Magic*
József Wicha & Réka Purda (Pro Art, Kistelek)
4. Silvestri/Várad: *Cha-cha-cha*
Andrea Silvestri & Martina Várad (Valcer TS, Debrecen)
5. Bartulovič/Bánhidi – montage: *Argentine Tango Fantasy*
Josip Bartulovič & Petra Bánhidi
6. Kadri Sonuk: *Dervishes*
Zsombor Lippai – Levente Takács (Soloists of the Fire Flower Dance Ensemble, Paks)
7. Silvestri/Várad: *Rumba*
Andrea Silvestri & Martina Várad (Valcer TS, Debrecen)
5. Bartulovič/Bánhidi: *La Gumparsita*
Josip Bartulovič & Petra Bánhidi
6. Magdolna Mádi – Dávid Ujvári: *Fire Flowers*
Fire Flower Dance Ensemble (Paks)

We maintain the right of the programme changing – The Organisers

Diamant[®] *Dance Shoes*

A Diamant
standard és
latin tánc cipők
hivatalos
magyarországi
forgalmazója:
Revoltade Bt.

*Minden,
ami tánc és mozgás*

Online áruházunk várja vásárlóit:

www.sansha.hu

www.diamant.net

Elérhetőségeink: 1066 Budapest, Ó u. 42. Tel./fax: 269-56-59 info@sansha.hu
Nyitva tartás: H-K-Cs-P: 10-18, Szerda: 11-19, Szombat: 10-13. www.sansha.hu